

II

(Komunikatai)

BENDROS DEKLARACIJOS

EUROPOS PARLAMENTAS

TARYBA

EUROPOS KOMISIJA

Tarybos, Taryboje posėdžiavusių valstybių narių Vyriausybių atstovų, Europos Parlamento ir Komisijos bendras pareiškimas

(2017/C 210/01)

NAUJASIS EUROPOS KONSENSUSAS DĖL VYSTYMOSI

„MŪSŲ PASAULIS, MŪSŲ ORUMAS, MŪSŲ ATEITIS“

1. 2015 m. rugsėjo mėn. Jungtinių Tautų priimta Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 m.⁽¹⁾ (Darbotvarkė iki 2030 m.) yra tarptautinės bendruomenės atsakas į pasaulinius iššūkius ir tendencijas, susijusius su darniu vystymusi. Darbotvarkė iki 2030 m., kurios svarbiausias aspektas – darnaus vystymosi tikslai (DVT), yra transformatyvi politinė programa, kuria siekiama panaikinti skurdą ir pasauliniu lygmeniu užtikrinti darnų vystymąsi. Darbotvarkėje derinami darnaus vystymosi ekonominis, socialinis ir aplinkosaugos aspektai, įskaitant pagrindinius valdymo ir taikios bei įtraukios visuomenės kūrimo klausimus, pripažįstant būtiną jos tikslų ir uždavinių tarpusavio sąsajas. Būtina įgyvendinti visą darbotvarkę, o ne tik pasirinktas jos dalis. Darbotvarkė iki 2030 m. siekiama nė vieno nepalikti nuošalyje ir pirmiausia padėti esantiems nepalankiausioje padėtyje.
2. Perėjimo nuo tūkstantmečio vystymosi tikslų (TVT) prie darnaus vystymosi tikslų procesas atspindi kintantį požiūrį į pasaulinį vystymąsi. Šis darniu vystymusi ir žmogaus teisėmis grindžiamas požiūris visiškai atitinka ES vertybes ir principus. Darbotvarkė iki 2030 m. ir jos 17 DVT yra visuotiniai ir taikomi visoms šalims visais vystymosi etapais, remiantis šalių savarankiškumu ir bendra atsakomybe. Labai svarbus aspektas įgyvendinant DVT yra daugiašalės suinteresuotųjų subjektų partnerystės.
3. Adis Abebos veiksmų darbotvarkėje⁽²⁾, kuri yra neatskiriama Darbotvarkės iki 2030 m. dalis, išdėstyta nauja įgyvendinimo per veiksmingą naudojimąsi finansinėmis ir nefinansinėmis priemonėmis paradigma – jos esmę sudaro vidaus veiksmas ir patikima politika. Be to, Darbotvarkė iki 2030 m. papildo Sendajaus nelaimių rizikos mažinimo sistema⁽³⁾ ir Paryžiaus susitarimas dėl klimato kaitos⁽⁴⁾ – pastaruoju nustatyta teisiškai privaloma tvarka, pagal kurią visuotinės pastangos klimato kaitos srityje nukreipiamos nauja kryptimi. Įgyvendinant šiuos įsipareigojimus būtina vadovautis taisyklėmis grindžiama pasauline tvarka, kurios pagrindinis principas – daugiašališkumas, o branduolys – Jungtinės Tautos.

⁽¹⁾ Dok. A/RES/70/1.⁽²⁾ Dok. A/RES/69/313.⁽³⁾ Dok. A/RES/69/283.⁽⁴⁾ Dok. FCCC/CP/2015/L.9/REV.1.

4. ES ir jos valstybės narės yra įsipareigojusios visiems užtikrinti orų gyvenimą, kuriuo derinama ekonominė gerovė ir efektyvumas, taikias visuomenes, socialinę įtrauktį ir atsakomybę už aplinką. Tai darant bus stengiamasi panaikinti skurdą, sumažinti pažeidžiamumą ir kovoti su nelygybe įvairiose srityse, siekiant užtikrinti, kad nė vienas nebūtų paliktas nuošalyje. Prisidedamos prie Darbotvarkės iki 2030 m. įvykdymo, ES ir jos valstybės narės taip pat puoselės stipresnę ir tvaresnę, įtraukesnę, saugesnę ir labiau klestinčią Europą.
5. Europos konsensusas dėl vystymosi apibrėžia Darbotvarkės iki 2030 m. įgyvendinimą – palaikant partnerystę su visomis besivystančiomis šalimis, deramai atsižvelgiant į Lisabonos sutartimi nustatytą sistemą. Be to, Visuotinėje ES užsienio ir saugumo politikos strategijoje (toliau – Visuotinė ES strategija) nustatyta bendra susietų ir patikimų veiksmų pasaulyje, kuriais reaguojama į pokyčius, vizija.
6. Šio Konsensuso tikslas – nustatyti bendro požiūrio į vystymosi politiką principus, kurių ES institucijos ir valstybės narės laikysis visapusiškai atsižvelgdamos vienos į kitų atskirus vaidmenis ir kompetenciją. Juo bus grindžiami ES institucijų ir valstybių narių bendradarbiavimo su visomis besivystančiomis šalimis veiksmai. ES ir jos valstybių narių veiksmai vieni kitus sustiprins ir bus koordinuojami siekiant užtikrinti papildomumą ir poveikį.

1. ES ATSAKAS Į DARBOTVARKĘ IKI 2030 M.

1.1. Tvirtesni ir veiksmingesni ES veiksmai kintančiame pasaulyje

7. ES ir jos valstybės narės privalo reaguoti į dabartinius pasaulinius iššūkius ir galimybes atsižvelgdamos į Darbotvarkę iki 2030 m. Jos įgyvendins Darbotvarkę iki 2030 m. visų sričių vidaus ir išorės politikoje laikydamosi visapusiško ir strateginio požiūrio, į ją subalansuotai ir nuosekliai įtraukdamos visus tris darnaus vystymosi aspektus ir atkreipdamos dėmesį į atskirų DVT tarpusavio sąsajas ir į platesnį nacionalinių veiksmų poveikį tarptautiniu ir pasaulio mastu. Šios darbotvarkės įgyvendinimas bus glaudžiai koordinuojamas su Paryžiaus susitarimo dėl klimato kaitos ir kitų tarptautinių įsipareigojimų, įskaitant Naująją miestų darbotvarkę ⁽¹⁾, įgyvendinimu.
8. Šioje visa apimančioje sistemoje nuoseklus ir koordinuotas požiūris į ES išorės veiksmus bus svarbus sėkmingo Darbotvarkės iki 2030 m. įgyvendinimo pasauliniu mastu veiksnys. Pasikliaudama Lisabonos sutartyje numatyta savo institucine sąranga ir politinėmis priemonėmis, ES yra gerai pasirengusi reaguoti į pasaulinius iššūkius, kad ir kur jie kiltų, ir pasinaudoti galimybėmis, kad ir kur jų atsirastų.
9. Visuotinėje ES strategijoje nustatyta ES veiksmų pasaulyje pasinaudojant įvairiausių sričių politika vizija. Joje akcentuojamas svarbus Darbotvarkės iki 2030 m. vaidmuo – ji gali paskatinti imtis būtinų pertvarkų, kurių reikia ES vertybėms remti ir ES išorės veiksmų tikslams įgyvendinti. DVT bus Visuotinės ES strategijos įgyvendinimo veiklos kompleksinis aspektas. Šis Konsensusas padės įgyvendinti ES išorės veiksmų prioritetus, be kita ko, padedant didinti atsparumą visais lygmenimis. Tai darydamos ES ir jos valstybės narės skatins dinamišką ir daugialypį požiūrį į atsparumą, siekdamos panaikinti pažeidžiamumą kilus įvairių tarpusavyje susijusių rūšių rizikai.

1.2. Atsakas vystymosi srityje

10. Šis Konsensusas yra ES vystymosi politikos kertinis asmuo, o ši politika yra bendro ES atsako į Darbotvarkę iki 2030 m. dalis. Kaip nustatyta Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 208 straipsnyje, ES vystymosi politikos pagrindinis tikslas yra sumažinti, o ilgainiui ir panaikinti skurdą. ES ir jos valstybės narės taikys politikos suderinamumo vystymosi labaii principą ir atsižvelgs į vystomojo bendradarbiavimo tikslus visų sričių išorės ir vidaus politikoje, kurią jos įgyvendina ir kuri, tikėtina, turės poveikio besivystančioms šalims. Politikos suderinamumas vystymosi labaii yra esminė ES indėlio siekiant DVT dalis.
11. Įgyvendinant ES vystymosi politiką taip pat siekiama ES išorės veiksmų tikslų, visų pirma nustatytų Europos Sąjungos sutarties (toliau – ES sutartis) 21 straipsnio 2 dalies d punkte – skatinti besivystančių šalių ekonominį, socialinį ir aplinkos apsaugos tvarų vystymąsi, pirmiausia siekiant panaikinti skurdą. Vadovaujantis ES sutarties 21 straipsnio 2 dalyje nustatytais tikslais, vystymosi politika taip pat prisidedama, *inter alia*, prie demokratijos, teisinės valstybės ir

⁽¹⁾ Dok. A/RES/71/256.

žmogaus teisių rėmimo, taikos išsaugojimo ir kelio konfliktams užkirtimo, aplinkos kokybės gerinimo ir pasaulio gamtos išteklių tausojančio valdymo, pagalbos tautoms, šalims ir regionams, susidūrusiems su gaivalinėmis nelaimėmis arba žmogaus sukeltomis katastrofomis, ir tarptautinės sistemos, grindžiamos tvirtesniu daugiašaliu bendradarbiavimu ir tinkamu pasauliniu valdymu, rėmimo. Todėl Konsensusas taip pat padės įvykdyti reikalavimą užtikrinti įvairiose srityse vykdomų ES išorės veiksmų tarpusavio suderinamumą, taip pat šių sričių ir jų kitų sričių politikos suderinamumą.

12. Svarbus veiksnys šiems bendriems tikslams pasiekti – ES turi veikti vieningai. Todėl ES ir jos valstybės narės įsipareigoja geriau dirbti drauge. Turi būti užtikrinta didesnė valstybių narių ir ES institucijų veiksmų darna. Darniais ir nuosekliais veiksmais bus užtikrintas didesnis patikimumas, teisėtumas, atskaitomybė, pridėtinė vertė, įtaka ir teigiamas poveikis pasaulyje. ES ir jos valstybės narės privalo likti įvairovės suvienytos, remdamosi įvairia patirtimi, taikydamos įvairius požiūrius ir kartu atsižvelgdamos į savo atitinkamus lyginamuosius pranašumus.

1.3. Principai ir vertybės, kuriais grindžiami vystymosi veiksmai

13. ES ir jos valstybės narės veikia vadovaudamosi ES sutarties 21 straipsnio 1 dalyje išdėstytais ES išorės veiksmų principais: demokratijos, teisinės valstybės, žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių visuotinio ir nedalomumo, pagarbos žmogaus orumui, lygybės ir solidarumo principais bei Jungtinių Tautų Chartijos ir tarptautinės teisės principų laikymusi. Šios visuotinės vertybės ir geras valdymas yra Darbotvarkės iki 2030 m. pagrindas.
14. Politinis dialogas yra svarbi priemonė vystymosi principų įgyvendinimui paspartinti; jam taip pat būdingas prevencinis aspektas, kuriuo siekiama užtikrinti, kad būtų išsaugotos ES vertybės. ES ir jos valstybės narės į savo politinį dialogą įtrauks pagarbos žmogaus teisėms, demokratijos, teisinės valstybės ir lyčių lygybės principus. Šis dialogas bus vedamas su šalių partnerių Vyriausybėmis ir ne tik su jomis ir taps svarbia veiksmų platforma, kurioje bus skatinamas bendras supratimas, bus reguliariai peržiūrima pažanga ir nustatomos atitinkamos paramos priemonės.
15. Esminė ES vertybė, įtvirtinta ES teisinėje ir politinėje sistemoje, yra lyčių lygybė. Jos vaidmuo yra lemiamas siekiant DVT ir ji yra svarbi visoms Darbotvarkės iki 2030 m. sritims. ES ir jos valstybės narės propaguos moterų ir mergaičių teises, lyčių lygybę, moterų ir mergaičių įgalėjimą ir jų apsaugą – tai bus vienas iš veiklos visose srityse prioritetų.
16. ES ir jos valstybės narės įgyvendins teisėmis grindžiamą požiūrį į vystomąjį bendradarbiavimą, apimančią visas žmogaus teises. Jos propaguos įtrauktį ir dalyvavimą, nediskriminavimą, lygybę ir teisingumą, skaidrumą ir atskaitomybę. ES ir jos valstybės narės toliau atliks svarbų vaidmenį užtikrinant, kad nė vienas nebūtų paliktas nuošalyje, nepaisant gyvenamosios vietos, tautybės, lyties, amžiaus, negalios, religijos ar tikėjimo, seksualinės orientacijos ir lytinės tapatybės, migranto statuso ar kitų veiksnių. Šis požiūris reiškia, kad turi būti kovojama su daugialype diskriminacija, kurią patiria asmenys, dėl savo padėties esantys pažeidžiami, ir marginalizuotos grupės.
17. ES ir jos valstybės narės vertina pilietinės visuomenės organizacijų dalyvavimą vystymosi ir skatina visas visuomenės dalis aktyviai dalyvauti. Jos pripažįsta, kad pilietinės visuomenės organizacijos atlieka daugialypį vaidmenį – jos yra demokratijos propagautojos ir teisių turėtojų bei teisinės valstybės, socialinio teisingumo principų ir žmogaus teisių gynėjos. ES ir jos valstybės narės skatins užtikrinti pilietinei visuomenei skirtą erdvę ir didins savo paramą pilietinės visuomenės organizacijų pajėgumams stiprinti, kad pastarųjų balsas vystymosi procese būtų labiau girdimas ir būtų tęsiamas dialogas politiniais, socialiniais ir ekonominiais klausimais.
18. Vystymosi veiksmingumas yra esminis aspektas siekiant DVT ir juo turėtų būti grindžiamas visų formų vystomasis bendradarbiavimas. ES ir jos valstybės narės taikys vystymosi veiksmingumo principus pagal Visuotinę veiksmingo vystomojo bendradarbiavimo partnerystę, dėl kurių susitarta 2011 m. Busane surengtame aukšto lygio forume pagalbos veiksmingumo klausimais ir kurie atnaujinti 2016 m. Nairobyje surengtame aukšto lygio susitikime; šie principai – tai, visų pirma, besivystančių šalių atsakomybė įgyvendinant vystymosi prioritetus, didžiausias dėmesys rezultatams, įtraukios vystymosi partnerystės, skaidrumas ir tarpusavio atskaitomybė.

2. VEIKSMŲ PAGRINDAS

19. Darbotvarkei iki 2030 m. įgyvendinti reikia visapusiškų nacionalinių darnaus vystymosi strategijų, kuriose atsižvelgiama į DVT ir jų sąsajas. Planuodamos ir įgyvendindamos vystomojo bendradarbiavimo priemonės, ES ir jos valstybės narės ypatingą dėmesį skirs tokioms sąsajoms ir integruotiems veiksams, kurie gali duoti bendros naudos ir kuriais galima nuosekliai siekti kelių tikslų. Šiame kontekste ES ir jos valstybių narių vykdomi veiksmai atspindės Darbotvarkės iki 2030 m. pagrindines temas: žmonės, planeta, klestėjimas, taika ir partnerystė.
20. Pripažindamos, kad būtina įgyvendinti visą Darbotvarkę iki 2030 m., o ne tik pasirinktas jos dalis, ES ir jos valstybės narės spręs įvairius kompleksinius klausimus, kad būtų užtikrintas darnus vystymasis ir paspartintos permainos – tai, pavyzdžiui, jaunimas, lyčių lygybė, judumas ir migracija, tvarioji energija ir klimato kaita, investicijos ir prekyba, geras valdymas, demokratija, teisinė valstybė ir žmogaus teisės, novatoriški veiksmai su labiau pažengusiomis besivystančiomis šalimis ir vidaus išteklių telkimas ir naudojimas.

2.1. Žmonės. Žmogaus socialinė raida ir orumas

21. Pasaulinis demografinis augimas ir demografiniai pokyčiai kartu su ekonominiais, socialiniais ir aplinkos pokyčiais suteikia galimybių ir kelia didelių iššūkių darniam vystymuisi. Prognozuojama, kad iki 2050 m. gyventojų skaičius pasaulyje padidės 2,4 milijardais, iš kurių 1,3 milijardai bus gimę Afrikoje. Siekiant ugdyti atsakingą pilietiškumą, plėtoti tvarias bei klestinčias visuomenes ir didinti jaunimo užimtumą, labai svarbu reaguoti į vaikų ir jaunuolių ugdymo poreikius.
22. Panaikinti skurdą, kovoti su diskriminacija ir nelygybe visose srityse ir nė vieno nepalikti nuošalyje – tokia yra ES vystomojo bendradarbiavimo politikos esmė. Skurdo apraiškos yra įvairios ir jis siejamas su ekonominiais, socialiniais, aplinkosaugos, kultūriniais ir politiniais aspektais. ES ir jos valstybės narės stengsis panaikinti badą ir visų formų netinkamą mitybą, taip pat propaguos visuotinę sveikatos priežiūros paslaugų aprėptį, galimybę visiems naudotis kokybiškomis švietimo ir mokymo paslaugomis, tinkamomis ir tvariomis socialinės apsaugos sistemomis ir dirbti deramą darbą sveikoje aplinkoje. Pažanga šiose srityse užtikrins tvirtesnę pagrindą darniam vystymuisi. ES pakartoja savo įsipareigojimą bent 20 % savo oficialios paramos vystymuisi (OPV) skirti socialinei įtraukčiai ir žmogaus socialinei raidai.
23. ES ir jos valstybės narės rems šalių partnerių pastangas įvykdyti savo pareigą sustiprinti savo nacionalinę politiką ir valdymą siekiant užtikrinti tvarų pagrindinių paslaugų teikimą ir žmogaus teisių laikymąsi.
24. Nepakankama ir netinkama mityba yra didelės kliūtys vystymuisi ir našta visam gyvenimui, kadangi dėl jų atsiranda kognityvinis deficitas, susilpnėja besimokančių vaikų gebėjimai, jos yra blogos sveikatos ir mažesnio ekonominio produktyvumo priežastis. ES ir jos valstybės narės stengsis užtikrinti galimybę visiems gauti įperkamo, saugaus, pakankamo kiekio ir maistingo maisto. Ypatingas dėmesys bus skiriamas asmenims, kurie dėl savo padėties yra ypač pažeidžiamiausi – *inter alia*, vaikams iki penkerių metų amžiaus, paauglėms ir moterims, ypač nėštumo ir maitinimo krūtimi laikotarpiu. ES ir jos valstybės narės koordinuotais, spartesniais ir tarpsektoriniais veiksmais stengsis panaikinti badą, padidinti įvairaus maisto gamybos vietas ir regiono lygmenimis pajėgumus, užtikrinti aprūpinimą maistu bei tenkinti mitybos poreikius ir padidinti asmenų, kurie dėl savo padėties yra pažeidžiamiausi, visų pirma užsitęsusių ar pasikartojančių krizių paveiktose šalyse, atsparumą. Jos toliau investuos į ankstyvąją vaikų raidą, spręsdamos visų formų netinkamos mitybos, įskaitant vaikų žemaūgiškumą ir išsekimą, klausimus, remdamos pagrindinių paslaugų teikimą sveikatos, mitybos, vandens, sanitarijos, higienos ir sveikatos apsaugos srityse.
25. ES ir jos valstybės narės rems labiausiai skurstančias bendruomenes, kad visi turėtų geresnes galimybes naudotis žeme, gauti maisto, vandens, švarios, įperkamos ir tvariosios energijos, kartu išvengiant bet kokio žalingo poveikio aplinkai. Jos propaguos politikos iniciatyvas ir remis šalis partneres šioms planuojant ir įgyvendinant integruotą požiūrį, kuriuo siekiama konkrečiai spręsti klausimą dėl tinkamiausių žemės, maisto, vandens ir energijos sistemų sąsajų.
26. Dėl per ateinančius dešimtmečius labai išaugsiančios vandens paklausos ir vandens trūkumo atsiras didelių iššūkių, visų pirma kalbant apie prisitaikymą prie klimato kaitos. Užtikrinti galimybę visiems gauti saugaus geriamojo vandens ir patenkinti sanitarijos bei higienos poreikius yra būtina sveikatos ir gerovės, ekonomikos augimo ir produktyvumo

sąlyga. Vandens ištekliams taip pat kyla ypač didelis pavojus dėl aplinkos būklės blogėjimo, įskaitant klimato kaitą, o dėl to kyla grėsmė žemės ūkiui ir apsirūpinimo maistu saugumui. ES ir jos valstybės narės remia tvarų ir integruotą vandens išteklių valdymą, taip pat efektyvesnį vandens išteklių naudojimą ir vandens perdirbimą, be kita ko, laikydamosi labiau strateginio požiūrio į regionų vystymąsi ir integraciją.

27. Sveikata yra didžiausias žmogaus turtas ir svarbus teisingo bei tvaraus ekonomikos augimo ir vystymosi, įskaitant skurdo panaikinimą, aspektas. ES ir jos valstybės narės patvirtina savo įsipareigojimą apsaugoti ir propaguoti kiekvieno asmens teisę į aukščiausią pasiekiamą fizinę ir psichinę sveikatos lygį, siekiant skatinti žmogaus orumą, gerovę ir klestėjimą. Jos toliau remia šalių partnerių pastangas kurti stiprias, kokybiškas ir atsparias sveikatos priežiūros sistemas, užtikrinant lygias galimybes naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis ir visuotinę sveikatos priežiūros paslaugų aprėptį. Šiuo tikslu ES ir jos valstybės narės remia besivystančias šalis sveikatos priežiūros darbuotojų mokymo, įdarbinimo, išdėstymo ir nuolatinio kvalifikacijos tobulinimo srityse. Jos skatina investicijas į sveikatos priežiūros bei socialinius darbuotojus, kurie pirmieji padeda gyventojams ir atlieka labai svarbų vaidmenį užtikrinant sveikatos priežiūros paslaugų aprėptį atokiose, skurdžiose, gaunančiose nepakankami paslaugų vietovėse ir konflikto zonose, ir investicijas į tokių darbuotojų įgalėjimą. ES ir jos valstybės narės toliau investuos į užkrečiamųjų ligų, kaip antai: ŽIV/AIDS, tuberkuliozės, maliarijos ir hepatito, prevenciją bei kovą su šiomis ligomis ir padės užtikrinti galimybes visiems gauti įperkamus būtiniausių vaistų ir vakcinų. Jos skatina naujų sveikatos priežiūros technologijų srities mokslinius tyrimus ir investicijas į šias technologijas. Jos imsis veiksmų, kuriais siekiama kovoti su pasaulinėmis grėsmėmis sveikatai, pavyzdžiui, epidemijomis ir atsparumu antimikrobinėms medžiagoms, vadovaudamosi visuomenės sveikatos principais. Jos stengsis sumažinti vaikų ir motinų mirtingumą, propaguos psichinę sveikatą, spręs didėjančios neužkrečiamųjų ligų šalyse partnerėse sukeltos naštos problemą ir spręs klausimus, susijusius su chemine tarša ir prasta oro kokybe. Atsižvelgdamos į įvairias sąsajas, jos remia šalis partneres, skatindamos jas vadovautis principu „sveikata visose politikos srityse“.
28. Visiems užtikrinama galimybė gauti kokybiškas švietimo paslaugas yra būtina išankstinė jaunimo užimtumo ir ilgalaikio vystymosi sąlyga. ES ir jos valstybės narės remia įtraukų mokymąsi visą gyvenimą ir teisingą kokybišką švietimą, visų pirma ikimokyklinio ir pradinio ugdymo metais. Jos taip pat skatina vidurinį ugdymą ir tretinį mokslą, techninį bei profesinį mokymą ir mokymąsi darbo vietoje, ir suaugusiųjų mokymąsi, be kita ko, kilus ekstremaliosioms situacijoms ir krizėms. Ypatingas dėmesys bus skiriamas mergaičių ir moterų galimybėms gauti išsilavinimą ir mokytis. ES ir jos valstybės narės intensyvins pastangas užtikrinti, kad kiekvienas turėtų žinių, įgūdžių, gebėjimų ir teisių, kurių jam reikia, kad galėtų gyventi oriai, visapusiškai dalyvauti visuomenėje būdamas atsakingu ir produktyviu suaugusiuoju ir prisidėti prie savo bendruomenės socialinės, ekonominės ir aplinkos gerovės.
29. Būtina skirti dėmesio vaikų poreikiams, teisėms ir siekiams. Veiksmai, kurie duoda didžiausią ekonominę ir socialinę naudą, apima visapusiškas intervencines priemones ankstyvojoje vaikystėje. ES ir jos valstybės narės intensyvins pastangas, kad užtikrintų saugią ir įkvėpiančią aplinką vaikams, kuri yra svarbus sveikų jaunų gyventojų, galinčių pasinaudoti visomis savo galimybėmis, puoselėjimo elementas. Jos taip pat pripažįsta, kad kiekvienas vaikas nusipelno taikrios vaikystės ir kokybiško išsilavinimo, be kita ko, kilus ekstremaliosioms situacijoms ir krizėms, kad būtų išvengta „prarastosios kartos“ rizikos. ES ir jos valstybės narės bendradarbiaus su šalimis partnerėmis, kad pagerintų vaikų apsaugą ir dalyvavimą priiman su jais susijusius sprendimus.
30. Vadovaudamosi principu, pagal kurį nė vienas negali būti paliktas nuošalyje, ES ir jos valstybės narės skirs ypatingą dėmesį tiems, kurie neturi palankių sąlygų, kurie dėl savo padėties yra pažeidžiami arba kurie yra marginalizuoti, įskaitant vaikus, pagyvenusius asmenis, neigaliuosius, LGBTI asmenis ir čiabuvius. Tai apims priemones, kuriomis siekiama geriau pasiekti, apsaugoti ir remti šias grupes, kad joms būtų suteiktos tokios pačios galimybės ir būtų užtikrinta, kad jos nebūtų diskriminuojamos.
31. Apskaičiuota, kad milijardas žmonių visame pasaulyje yra neigalieji, iš kurių 80 % gyvena besivystančiose šalyse. Dažnai neigalieji yra skurdžiausi asmenys savo bendruomenėse ir susiduria su daug didesne stigmatizacija ir diskriminacija. Vykdydamos vystomąjį bendradarbiavimą ES ir jos valstybės narės atsižvelgs į konkrečius neigaliųjų

poreikius. Vadovaudamosi JT neįgaliųjų teisių konvencija jos ryžtingai propaguos neįgaliųjų teises ir imsis griežtesnių priemonių, kad užtikrintų visapusišką tokių asmenų įtrauktį į visuomenę ir dalyvavimą lygiomis teisėmis darbo rinkoje.

32. Vienas iš pagrindinių iššūkių ir toliau bus siekis sukurti pakankamai geros kokybės darbo vietų. Reikalinga tiksline politika ir tinkamos investicijos, kuriomis būtų propaguojamos jaunų žmonių teisės, kad jiems būtų lengviau dalyvauti socialiniame, pilietiniame ir ekonominiame gyvenime ir būtų užtikrintas visapusiškas jų indėlis į integracinę augimą ir darnų vystymąsi. Jauni žmonės taip pat turėtų dalyvauti demokratinuose procesuose ir prisiimti vadovaujamąjį vaidmenį.

Jaunimas

Jauni žmonės yra vystymosi ir pokyčių variklis, todėl jų indėlis siekiant Darbotvarkės 2030 m. tikslų, be kita ko, dėl jų gebėjimo kurti naujoves, yra labai svarbus. Jeigu nebus skiriama dėmesio jų švietimui, užimtumui, socialiniams poreikiams ir poreikiams dalyvauti politiniame gyvenime, tai kliudys siekti DVT ir jaunuoliams bus sunkiau atsispirti nusikalstamumui bei radikalizacijai, ypač konflikto situacijose.

ES ir jos valstybės narės daugiausia dėmesio skirs konkrečioms veiksmams, kurių tikslas yra patenkinti konkrečius jaunuolių, ypač jaunų moterų ir mergaičių, poreikius, gerindamos užimtumo kokybę ir didindamos verslumo galimybes, tuo tikslu taip pat taikydamos veiksmingą politiką švietimo, profesinio mokymo ir įgūdžių ugdymo srityse ir užtikrindamos prieigą prie skaitmeninių technologijų ir paslaugų. Taip bus siekiama panaudoti skaitmeninių inovacijų pajėgumus ir sukurti pasinaudojimo technologine pažanga galimybių. ES ir jos valstybės narės taip pat stengsis stiprinti jaunuolių teises ir jų įgalėjimą viešųjų reikalų administravimo srityje, be kita ko, skatindamos jų dalyvavimą vietos ekonominiame bei visuomeniniame gyvenime ir sprendimų priėmimo procesuose, visų pirma pasitelkiant jaunimo organizacijas.

33. ES ir jos valstybės narės toliau vykdys išpareigojimus pagal Konvenciją dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims. Jos ryžtingai propaguos moterų ir mergaičių teisių apsaugą bei įgyvendinimą ir drauge su šalimis partnerėmis stengsis, kad būtų panaikintas visų formų seksualinis smurtas ir smurtas bei diskriminacija dėl lyties, įskaitant žalingą praktiką – visų pirma priverstines, ankstyvas ir vaikų santuokas ir moterų lyties organų žalą. ES ir jos valstybės narės imsis veiksmų ir stiprins dialogą politikos klausimais, kad būtų suteikta galių moterims ir mergaitėms, propaguojamas svarbus jų vaidmuo skatinant vystymąsi ir pokyčius ir intensyvinami tiksliniai veiksmai siekiant lyčių lygybės. Tai apims jų ekonominių bei socialinių teisių ir įgalėjimo propagavimą, jų svaresnio balso užtikrinimą ir dalyvavimą socialiniame, ekonominiame, politiniame ir pilietiniame gyvenime stiprinimą, jų fizinio bei psichologinio neliečiamumo užtikrinimą ir ES bei valstybių narių institucinės kultūros keitimą siekiant įvykdyti išpareigojimus. Vienodą galimybių moterims našiai dirbti ir gauti deramą darbą, vienodą atlyginimą ir finansines paslaugas propagavimas suteiks naudos visiems visuomenės nariams.

34. ES tebėra išpareigojusi šiame kontekste propaguoti, apsaugoti ir užtikrinti visas žmogaus teises ir visapusiškai bei veiksmingai įgyvendinti Pekino veiksmų platformą bei Tarptautinės konferencijos gyventojų ir vystymosi klausimais veiksmų programą bei jų peržiūros konferencijų rezultatus ir tebėra išpareigojusi užtikrinti lytinę ir reprodukcinę sveikatą bei teises. Atsižvelgdama į tai, ES dar kartą patvirtina savo išpareigojimą propaguoti, apsaugoti ir įgyvendinti kiekvieno asmens teisę be diskriminacijos, prievartos ir smurto visiškai kontroliuoti ir laisvai bei atsakingai spręsti klausimus, susijusius su jų seksualumu ir lytine bei reprodukcinę sveikata. ES taip pat pabrėžia, kad reikia užtikrinti galimybę visiems gauti kokybišką ir prieinamą išsamią informaciją apie lytinę ir reprodukcinę sveikatą, įgyti išsilavinimą, įskaitant išsamų lytinį švietimą, ir naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis.

Lyčių lygybė

Visų amžiaus grupių moterų ir vyrų lygybė yra esminis darnaus vystymosi veiksnys. Jis turi didinamojo poveikio siekiui panaikinti skurdą ir yra būtinas siekiant išnaudoti demokratinių visuomenių, grindžiamų žmogaus teisėmis, socialiniu teisingumu ir tvarumu, vystymosi potencialą. Be to, egzistuoja teigiama koreliacija tarp lyčių lygybės ir didesnio klestėjimo, stabilumo ir geresnių rezultatų tokiose srityse kaip sveikata ir švietimas. ES ir jos valstybės narės moteris ir mergaites vertina kaip svarbius vystymosi ir pokyčių veiksnius, taip pat pripažįsta jų vaidmenį taikos kūrimo, konfliktų sprendimo ir reagavimo humanitarinėmis priemonėmis procesuose.

Daug moterų ir mergaičių vis dar neturi teisių, išteklių ir galimybės reikšti savo nuomonę. Lyčių nelygybė turi sąlyčio taškų su kitų formų atskirtimi. Moterų ir mergaičių pažangos ir lyčių lygybės propagavimas reiškia, kad reikia dirbti su berniukais, vyrais, mergaitėmis ir moterimis siekiant ugdyti teisių, lygybės ir vaidmenų visuomenėje suvokimą. Tai taip pat reiškia, kad norint išnaikinti mergaičių ir moterų diskriminaciją reikia dirbti su svarbiais visuomenės subjektais, pavyzdžiui, mokytojais ir religiniais bei bendruomenių lyderiais.

ES ir jos valstybės narės užtikrins, kad lyčių aspektas būtų sistemiškai įtraukiamas į visų sričių politiką kaip svarbus veiksnys siekiant sėkmingai įgyvendinti DVT. Jos stengsis sparčiau užtikrinti lyčių lygybę ir moterų įgalėjimą sutvirtindamos daugiašales suinteresuotųjų subjektų partnerystes, stiprindamos biudžeto sudarymo ir planavimo gebėjimus atsižvelgiant į lyčių aspektą ir užtikrindamos aktyvų moterų bei moterų organizacijų dalyvavimą sprendimų priėmimo procesuose.

35. Kultūra yra ir vystymąsi skatinantis veiksnys, ir svarbus vystymosi komponentas, be to, ji gali prisidėti prie socialinės įtraukties, saviraiškos laisvės, tapatybės formavimo, pilietinio įgalėjimo ir konfliktų prevencijos, kartu sustiprinant ekonomikos augimą. Pabrėždamos, kad ES vadovaujasi principu, jog visos žmogaus teisės yra visuotinos, nedalomos, tarpusavyje susijusios ir viena nuo kitos priklausomos, ES ir jos valstybės narės propaguos kultūrų dialogą bei bendradarbiavimą ir kultūrų įvairovę, apsaugos kultūros paveldą, skatins kultūros bei kūrybos pramonę ir remis kultūros politiką, kai pastaroji padėtų užtikrinti darnų vystymąsi, kartu atsižvelgdamos į vietos aplinkybes.
36. ES ir jos valstybės narės stengsis mažinti rezultatų nelygybę ir propaguos lygias galimybes visiems. Tokiu būdu jos tiesiogiai padės labiausiai skurstančioms ir pažeidžiamiausiomis visuomenės grupėms, taip pat padės skatinti labiau integracinį, tvaresnį augimą, kuris nekelia grėsmės ateities kartų galimybėms patenkinti savo poreikius. Ekonomikos augimas bus ilgalaikis ir labiausiai skurstantiems atneš daugiau naudos, jei bus integracinis. Kovodamos su didėjančia ekonomine ir socialine nelygybe, ES ir jos valstybės narės remis nacionalines vystymosi kryptis, kuriomis būtų užtikrinti kuo geresni socialiniai rezultatai ir poveikis. Jos bendradarbiaus su šalimis partnerėmis siekdamos propaguoti progresinius mokesčius ir persikirstymo viešąją politiką, kuria būtų deramai atsižvelgiama į geresnį pasidalijimą augimo teikiama nauda, turto ir deramo darbo vietų kūrimą ir geresnių sąlygų pasinaudoti gamybos veiksniais, pavyzdžiui, žeme, finansais ir žmogiškuoju kapitalu, sudarymą.
37. Siekdamos kovoti su nelygybe, ES ir jos valstybės narės taip pat remis efektyvias, tvarias ir teisingas socialinės apsaugos sistemas, kuriomis garantuojamos bazinės pajamos, neleidžiama vėl nugrimzti į itin didelį skurdą ir didinamas atsparumas. Jos įvertins ekonominę ir socialinę nelygybę lemiančius veiksnius bei jos tendencijas ir stiprins savo priemones bei požiūrius, kad juos taikant būtų veiksmingiau kovojama su nelygybe. ES ir jos valstybės narės nelygybės mažinimo klausimą įtrauks į savo vystomąjį bendradarbiavimą ir remis novatorišką socialinę praktiką.
38. ES ir jos valstybės narės didins atsparumą (ypač pažeidžiamų gyventojų) aplinkos ir ekonominiams sukrėtimams, gaivalinėms ir žmogaus sukeltoms nelaimėms, konfliktams ir pasaulinėms grėsmėms sveikatai. Atsparumo priemonės jos sistemškai įtrauks į savo veiksmus, kuriais siekiama užtikrinti, kad asmenys, bendruomenės, institucijos ir šalys galėtų geriau pasiruošti sunkumams ir sukrėtimams, juos atremti, prie jų prisitaikyti ir po jų greitai atsigauti, nepakenkiant ilgalaikio vystymosi perspektyvoms. Tai taip pat bus daroma atsigavimo, atkūrimo ir atstatymo po nelaimių laikotarpiu. Turi būti užtikrinta, kad vystymosi ir humanitarinės pagalbos procesų dalyviai, remdamiesi bendra rizikos bei pažeidžiamumo analize, glaudžiau bendradarbiautų ir papildytų vieni kitų veiksmus.

39. Migracija yra sudėtingas, pasaulinis ir ilgalaikis reiškinys, į kurį turi būti reaguojama kruopščiai suplanuotomis, subalansuotomis, faktais grindžiamomis ir tvariomis politinėmis priemonėmis, kuriomis atsižvelgiama į nacionalinę kompetenciją ir kurios visų pirma nedaro poveikio valstybių narių teisei pagal SESV 79 straipsnio 5 dalį nustatyti į jų teritoriją ieškoti darbo atvykstančių trečiųjų šalių piliečių priėmimo apimtį. Gerai valdoma migracija ir judumas gali teigiamai prisidėti prie integracinio augimo ir darnaus vystymosi. Teisėta migracija ir judumas gali duoti naudos perduodant žinias, igūdžius ir gamybos pajėgumus patiems migrantams, jų šeimoms ir kilmės bei kelionės tikslo šalims. Ir panašiai, neteisėta migracija gali sukelti didelių iššūkių ir turėti neigiamo poveikio kilmės, tranzito ir kelionės tikslo šalims. Migracijos klausimas tampa vis aktualesnis tiek besivystančioms, tiek išsivysčiusioms šalims. Susidarius tam tikroms situacijoms, migrantai netenka galimybės naudotis žmogaus teisėmis, sveikatos priežiūros ir švietimo paslaugomis, rizikuoja tapti priverstinio darbo ir prekybos žmonėmis aukomis. Intensyvesni veiksmai, bet kita ko, įgyvendinant suplanuotą ir gerai valdomą migracijos politiką, padės palengvinti saugią, tvarkingą, teisėtą ir atsakingą žmonių migraciją ir judumą.
40. Migracijos klausimo sprendimas aktualus įvairių sričių politikoje, be kita ko, vystymosi, gero valdymo, saugumo, žmogaus teisių, užimtumo, sveikatos, švietimo, žemės ūkio, apsirūpinimo maistu saugumo, socialinės apsaugos ir aplinkos, įskaitant klimato kaitą, sričių politikoje. Taikydamos partnerystės migracijos srityje modelį ES ir jos valstybės narės visapusiškai reaguos į įvairius migracijos ir priverstinio gyventojų perkėlimo aspektus, įskaitant neteisėtą žmonių gabenimą ir prekybą žmonėmis, sienų valdymą, perlaidas, pagrindinių priežasčių šalinimą, tarptautinę apsaugą ir grąžinimą ar grįžimą, readmisiją bei reintegraciją, remdamosi tarpusavio atskaitomybe bei visapusišku išipareigojimų humanitarinėje ir žmogaus teisių srityse laikymusi. ES ir jos valstybės narės vadovausis labiau koordinuotu, holistiniu ir struktūrizuotu požiūriu į migraciją, kuo labiau didindamos veiksmų sinergiją ir darydamos būtiną įtaką, tuo tikslu pasinaudodamos visa atitinkama ES politika, instrumentais ir priemonėmis, įskaitant vystymosi ir prekybos politiką. Šiomis didesnėmis pastangomis ES ir jos valstybės narės aktyviai remia tolesnį 2015 m. bendro Valetos veiksmų plano įgyvendinimą ir JT pasaulinių susitarimų dėl migracijos ir pabėgėlių sudarymą, kaip buvo paraginta 2016 m. Niujorko deklaracijoje dėl pabėgėlių ir migrantų.
41. Įgyvendindamos vystymosi politiką ES ir jos valstybės narės šalins pagrindines neteisėtos migracijos priežastis ir, *inter alia*, prisidės prie tvartos migrantų integracijos priimančiosiose šalyse bei priimančiosiose bendruomenėse ir padės užtikrinti sėkmingą grįžtančių migrantų socialinę ir ekonominę integraciją jų kilmės ar tranzito šalyse. Tai apims investicijų, prekybos ir inovacijų skatinimą šalyse partnerėse siekiant paskatinti ekonomikos augimą ir užimtumo galimybes, be kita ko, įtraukiant diasporas, paramą socialinėms ir švietimo sistemoms, taip pat darbą su privačiojo sektoriaus partneriais ir kitais subjektais siekiant sumažinti perlaidų įkainius ir skatinti greitesnius, pigesnius ir saugesnius pervedimus tiek kilmės, tiek gaunančiosiose šalyse, taip išnaudojant visą jų vystymosi potencialą.

Mobilumas ir migracija

Darbotvarkėje iki 2030 m. aiškiai pripažįstamas teigiamas migracijos ir judumo indėlis į integracinį augimą ir darnų vystymąsi. Migrantai, visų pirma jų perlaidos, yra reikšmingas pasaulio ekonomikos augimo veiksnys. Migracijos, kad ir kokia ji būtų – teisėta ar neteisėta, klausimams spręsti reikia trumpalaikių ir ilgalaikių tarpsektorinių veiksmų, politikos ir teisinių sistemų, kad būtų patenkinti tiek migrantų, tiek priimančiųjų bendruomenių poreikiai ir užtikrintas jų saugumas. Pripažįstama, kad su labai dideliais iššūkiais susiduria besivystančios šalys. Šiuo klausimu 2015 m. lapkričio mėn. surengtame Valetos aukščiausiojo lygio susitikime imtasi reikšmingų veiksmų – priimtas plataus užmojo veiksmų planas.

ES ir jos valstybės narės intensyviau stengsis šalinti pagrindines neteisėtos migracijos bei priverstinio gyventojų perkėlimo priežastis ir skatinti geresnį migracijos valdymą šalyse partnerėse atsižvelgiant į visus šio reiškinio aspektus. Migracijos klausimą į ES užsienio politikos dialogą jos įtrauks kaip vieną iš pagrindinių dalių, be kita ko, skaidriai ir demokratiškai rengdamos specialias reagavimo priemones ir stiprindamos partnerystes.

42. ES ir jos valstybės narės skatins užtikrinti ilgam laikui priverstinai perkeltų žmonių orumą bei atsparumą ir jų įtraukimą į priimančiųjų šalių bei priimančiųjų bendruomenių ekonominę ir socialinę gyvenimą, pripažindamos, kad perkeltųjų žmonių gebėjimai yra gyvybiškai svarbus kilnojamas turtas, ypač svarbus šių žmonių atsparumui ir galimybei iš naujo kurti savo gyvenimą, ir yra indėlis į priimančiąsias bendruomenes. ES ir jos valstybės narės laikysis teisėmis grindžiamo požiūrio, ypač daug dėmesio skirdamos moterims, lydimiems ir nelydimiems nepilnamečiams ir

kitiems labai pažeidžiamiems asmenims. Jos apsaugos ilgalaikės socialines struktūras, integruodamos su asmenimis, kurie ilgą laiką gyvena kaip perkelti asmenys, susijusius klausimus į platesnio masto vystymosi planavimą, be kita ko, užtikrindamos jų galimybę gauti išsilavinimą ir deramą darbą.

2.2. Planeta. Aplinkos apsauga, gamtos išteklių valdymas ir kova su klimato kaita

43. Žmogaus gerovė ir visuomenės atsparumas priklauso nuo sveikos aplinkos ir veikiančių ekosistemų. Aplinkos būklės blogėjimas, klimato kaita, ekstremalios oro sąlygos ir gaivalinės bei žmogaus sukeltos nelaimės gali panaikinti vystymosi teikiamą naudą ir ekonominę pažangą, visų pirma kalbant apie skurstančius asmenis. Tai gali padidinti pažeidžiamumą ir poreikius, sukelti grėsmę taikai bei stabilumui ir sukelti didelio masto migraciją. Aplinkos aspektus kartu su specialiais veiksmais reikia įtraukti į visus vystomojo bendradarbiavimo sektorius, taip pat ir imantis prevencinių priemonių. ES ir jos valstybės narės skatins išteklius naudoti efektyviai, taip pat skatins tvarų vartojimą ir gamybą, įskaitant tvarų cheminių medžiagų ir atliekų tvarkymą, kad ekonomikos augimas būtų atsietas nuo aplinkos būklės blogėjimo ir būtų galima pereiti prie žiedinės ekonomikos. Labai svarbūs sėkmės veiksniai taip pat bus atsakingas privatusis sektorius ir principo „teršėjas moka“ sistemingas taikymas. ES ir jos valstybės narės padės stiprinti gebėjimus įtraukti į nacionalines ir vietos vystymosi strategijas aplinkos tvarumo aspektą, kovos su klimato kaita tikslus bei žaliojo ekonomikos augimo siekį. Jos taip pat geriau naudosis mokslu, technologijomis ir inovacijomis aplinkos tvarumui skatinti, taip pat skatins partnerius naudotis pagal Europos ir tarptautines Žemės stebėjimo programas surinktais visapusiškais duomenimis ir informacija priimant faktais grindžiamus sprendimus, kuriais būtų atsižvelgiama į aplinkos būklę.
44. ES ir jos valstybės narės rems gamtos išteklių išsaugojimą ir tausų valdymą bei naudojimą, taip pat biologinės įvairovės ir ekosistemų, įskaitant miškus, vandenynus, pakrančių teritorijas, upių baseinus ir kitas ekosistemas, išsaugojimą ir tausų naudojimąsi jais, kad būtų užtikrinamos ekosisteminės paslaugos. Laikydamosi tarptautinių įsipareigojimų, jos kovos su neteisėta medienos ruošia ir su ja susijusia prekyba, žemės ir miškų alinimu, dykumėjimu, sausromis ir biologinės įvairovės nykimu. Jos sieks, kad tausų valdymas, įskaitant atsparumo klimato kaitai didinimą ir prisitaikymą prie klimato kaitos, duotų papildomos naudos. Jos dar labiau įtrauks tausumą į visų bendradarbiavimo sektorių veiklą, o dialoguose su savo partneriais dar labiau akcentuos aplinkos apsaugos klausimus. ES ir jos valstybės narės skatins taikyti gamtos kapitalo apskaitą. Jos rems geresnį valdymą ir gebėjimų stiprinimą siekiant tausaus gamtos išteklių naudojimo, įskaitant neteisėto miškų naudojimo prevenciją. Jos taip pat skatins dalyvauti vietos suinteresuotuosius subjektus ir gerbti visų, be kita ko, čiabuvių ir vietos bendruomenių, teises. Jos kovos su brakonieriaivimo medžiojant laukinius gyvūnus praktika, neteisėta prekyba laukiniais gyvūnais bei mediena ir neteisėtu kitų gamtos išteklių naudojimu. Siekiant, kad vandenynai būtų sveiki ir produktyvūs, jos skatins jūrų ekosistemų apsaugą ir atkūrimą, tausų vandenynų išteklių valdymą ir tausią žvejybą, be kita ko, gerindamos vandenynų valdymą ir plėtodamos mėlynąją ekonomiką.
45. ES ir jos valstybės narės į visas savo vystomojo bendradarbiavimo strategijas įtrauks aplinkos apsaugos ir klimato klausimus, be kita ko, propaguodamos tinkamą klimato kaitos poveikio švelninimo ir prisitaikymo prie klimato kaitos veiksmų pusiausvyrą. Koordinuotais ir nuosekliais veiksmais jos įgyvendins Darbotvarkę iki 2030 m. ir Paryžiaus susitarimą dėl klimato kaitos ir kuo labiau padidins veiksmų sinergiją. Jos rems nacionalines strategijas, įskaitant tarpžinybinį planavimą ir programavimą, kuriais skatinamas atsparumas, mažinama su klimatu susijusi rizika ir prisidedama prie išmetamųjų teršalų kiekio mažinimo, vykdydamos nacionaliniu lygmeniu nustatytus įpareigojančius veiksmus, atsižvelgdamos į iššūkius, su kuriais susiduria besivystančios šalys, visų pirma mažiausiai išsivysčiusios šalys ir mažos besivystančios salų valstybės. Jos prisidės prie kovos su klimato kaita vietos lyderių atsiradimo ir aktyviai skleis geriausios praktikos projektus bei didins jų mastą, be kita ko, remdamos daugiašales suinteresuotųjų subjektų platformas. Teisiškai privalomas Paryžiaus susitarimo pobūdis ir reikalavimas parengti nacionaliniu lygmeniu nustatomus įpareigojančius veiksmus taip pat gali suteikti postūmį nacionaliniam vystymosi planavimui Darbotvarkės iki 2030 m. kontekste.

Tvarioji energija ir klimato kaita

Energija yra ypač svarbus vystymąsi užtikrinantis veiksnys ir esminis tvarios planetos kūrimo sprendimų aspektas. Besivystančioms šalims reikalinga energija, kad jos galėtų skatinti integracinį augimą ir toliau kelti gyvenimo lygį. Investicijomis į tvariąją energiją galima užtikrinti ir padidinti galimybes gauti švaraus vandens, švariai gaminti maistą, naudotis švietimo ir sveikatos priežiūros paslaugomis, taip pat galima kurti darbo vietas ir remti vietos įmones aplinkai nekenkiančiu būdu.

ES ir jos valstybės narės sieks trijų svarbių tarpusavyje susijusių tikslų: spręsti nepakankamos prieigos prie energijos problemą, didinti energijos vartojimo efektyvumą ir atsinaujinančiosios energijos gamybą, kad būtų pasiekta tvari energijos gamybos ir vartojimo pusiausvyra, ir prisidėti prie pasaulinės kovos su klimato kaita pagal Paryžiaus susitarimą ir atitinkamus jo šalių pateiktus nacionaliniu lygmeniu nustatytus įpareigojančius veiksmus. ES ir jos valstybės narės spės energijos nepritekliaus klausimą siekdamos, kad visiems būtų užtikrinta galimybė naudotis prieinamomis, šiuolaikiškomis, patikimomis ir tvariomis energetikos paslaugomis, daug dėmesio skirdamos atsinaujinančiajai energijai ir energijos vartojimo efektyvumui. Švari ir atsinaujinančioji energija gali būti teikiama įgyvendinus bendruomenės inicijuotus, nuo elektros tinklų nepriklausomus ar mikrotinklų idėja grindžiamus energetinius spendimus, kuriais užtikrinama prieiga prie energijos kaimo vietovėse.

ES ir jos valstybės narės taip pat skatins laipsniškai panaikinti aplinkai kenksmingas subsidijas išskatiniam kurui, kurti stabilias bei skaidrias energijos rinkas ir plėtoti pažangiuosius elektros energijos tinklus bei naudoti skaitmenines tvaraus energijos valdymo technologijas. Įgyvendinant šią sustiprintą strategiją kartu bus tęsiami ES veiksmai, kuriais palaikomas ES kaip pasaulinės lyderės vaidmuo kovojant su klimato kaita, padedant trečiosioms šalims kovoti su klimato kaita bei pereiti prie mažataršės ir klimato kaitos poveikiui atsparios ekonomikos.

46. Atsižvelgiant į tai, kiek daug finansinių investicijų reikia norint užtikrinti visuotinę prieigą prie saugių švarios energijos paslaugų, reikalingos daugelio dalyvių pastangos. Spręsdamos energijos paklausos valdymo, energijos vartojimo efektyvumo, atsinaujinančiosios energijos gamybos ir švarių technologijų plėtojimo bei perdavimo klausimus, ES ir jos valstybės narės didins bendradarbiavimą su visais atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais, įskaitant privatųjį sektorių. Jos rems reguliavimo sistemų gerinimą, kad šios sistemos būtų palankios konkurencingam bei tvariam energetikos sektoriui ir finansavimo privačiojo sektoriaus lėšomis pritraukimui. Jos sutelks papildomų lėšų, įskaitant iš privačiojo sektoriaus ir pasitelkiant novatoriškas finansavimo iniciatyvas ir priemones. Parama Afrikai ir ES kaimyninėms šalims šiuo energetikos pertvarkos laikotarpiu bus viena iš sistemos, įgalinančios ES energetikos sąjungą, dalių.

2.3. Klestėjimas – integracinis ir tvarus augimas bei darbo vietos

47. Norint užtikrinti integracinį ir tvarų augimą būtina kurti deramo darbo vietas, ypač moterims ir jaunimui. Bendra gerovė ir augimas yra svarbūs žmogaus gerovės ir orumo veiksniai. Integracinis tvarus augimas didina ilgalaikį atsparumą šalyse partnerėse, suteikiant galimybių pažeidžiamoms visuomenės grupėms ir toms, kurioms kyla didžiausia rizika, dalyvauti kuriant gerovę bei deramą darbo vietas ir turėti iš to naudos. ES ir jos valstybės narės skatins ekonomikos pertvarkas, kurias vykdant kuriamos deramo darbo vietos, didinami gamybos pajėgumai, sukaupiama pakankamai pajamų viešosioms paslaugoms teikti ir socialinei apsaugai užtikrinti ir skatinamos tvarios vertės grandinės ir įvairinimas, įskaitant tvarią industrializaciją. Tai, be kita ko, apima tvaraus vartojimo ir gamybos modelių žiedinėje ekonomikoje skatinimą, įskaitant netoksiškų medžiagų ciklą, efektyvaus išteklių naudojimo ir perėjimo prie mažataršių ir klimato kaitos poveikiui atsparių veiklos metodų skatinimą.
48. ES ir jos valstybės narės pripažįsta labai mažų, mažųjų ir vidutinių įmonių vaidmenį – jos įgalina darnų vystymąsi ir yra esminiai veikėjai kovojant su skurdu. Labai mažos, mažosios ir vidutinės įmonės yra augimo, užimtumo, inovacijų ir socialinės plėtros variklis. Įgyvendindamos vystymosi politiką ES ir jos valstybės narės remia veiksmus orientuotus ir novatoriškas priemones, kad padidintų labai mažų, mažųjų ir vidutinių įmonių dalyvavimą įgyvendinant konkrečius veiksmus tam tikrose srityse ir atvertų jų potencialą skatinti permainas. Jos palengvins labai mažų, mažųjų ir vidutinių įmonių prieigą prie atitinkamos informacijos tiek ES, tiek šalyse partnerėse ir jas integruos į tiekimo ir vertės grandines, kartu spręsdamos labai mažų, mažųjų ir vidutinių įmonių finansavimo trūkumo klausimą. Jos skatins labai mažų, mažųjų ir vidutinių įmonių elektronines prekyvietes ir dialogą ES ir šalyse partnerėse ar regionuose.

Investicijos ir prekyba

Tvarios viešosios investicijos ir privačiojo sektoriaus investicijos yra svarbus darnaus vystymosi veiksnys. Jos padeda įvairinti ekonomiką, skatinti augimą ir deramo darbo vietų kūrimą, tiekti novatoriškus produktus ir teikti novatoriškas paslaugas, susieti besivystančių šalių ekonomiką su regioninėmis ir pasaulinėmis vertės grandinėmis, skatinti regioninę integraciją bei prekybą ir patenkinti socialinius poreikius. Darbotvarke iki 2030 m. ir Adis Abebos veiksmų darbotvarke sukurta sistema, kurioje atsakingomis investicijomis galima prisidėti prie darnaus vystymosi visais jo aspektais.

ES ir jos valstybės narės imsis investicijų didinimo veiksmų derindamos darniam vystymuisi skirtą finansavimą, techninę pagalbą darnaus vystymosi projektams plėtoti ir investuotojams pritraukti ir priemones, kuriomis siekiama pagerinti ekonomikos valdymą ir verslo aplinką, kovoti su korupcija ir bendradarbiauti su privačiuoju sektoriumi. ES ir jos valstybės narės taip pat prisidės prie privačiojo sektoriaus ir viešųjų investicijų į mažąją klimato kaitos poveikiui atsparią žaliąją ekonomiką padidinimo.

Vienas iš pagrindinių tokių veiksmų kanalų – Europos išorės investicijų planas, kuriame bus numatytos garantijos, skirtos investicijų rizikos profiliui besivystančiose šalyse sumažinti ir taip pritraukti papildomų lėšų, visų pirma privačiojo sektoriaus lėšų. Tai padės siekti DVT, taigi, šalinti pagrindines neteisėtos migracijos priežastis.

Europos Sąjunga, vykdydama savo prekybos politiką, taip pat toliau užtikrins, kad besivystančios šalys, visų pirma pažeidžiamiausios šalys, pasinaudotų integracinio augimo ir darnaus vystymosi teikiama nauda intensyviau įsitraukdamos į regioninę integraciją ir intensyviau dalyvaudamos daugiašalėje prekybos sistemoje.

49. ES ir jos valstybės narės padės sukurti verslui palankesnę aplinką besivystančiose šalyse, kurioje būtų laikomasi tarptautinių žmogaus teisių standartų ir principų. Jos prisidės prie integracinės ekonominės veiklos sąlygų gerinimo, propaguodamos tvaresnę politiką ir reguliavimo sistemas, žmogaus teises, įskaitant pagrindinius darbo standartus ir deramo stropumo reikalavimus, palankesnę verslo aplinką, naujus verslo modelius ir geresnius valdžios institucijų gebėjimus. Jos skatins platesnę prieigą prie finansinių ir mikrofinansinių paslaugų, be kita ko, kalbant apie moteris, skurstančiuosius ir labai mažas, mažasias ir vidutines įmones. Jos taip pat skatins privačiojo sektoriaus iniciatyvas ir socialines įmones, kooperatyvus ir verslininkes bei jaunuolius verslininkus, kad padidintų vietos paslaugų teikimą ir integracinius bei žaliuosius verslo modelius. Jos skatins tvarius ir skaidrius viešuosius pirkimus darniam vystymuisi remti ir labai mažų, mažųjų ir vidutinių įmonių galimybėms dalyvauti viešuosiuose pirkimuose palengvinti. Viešojo sektoriaus investicijos į mokslinius tyrimus bei inovacijas ir bendradarbiavimas mokslo bei technologijų srityje taip pat gali padėti pritraukti privačiojo sektoriaus investicijų ir paskatinti integracinį tvarų augimą besivystančiose šalyse.
50. Pinigų plovimas, korupcija, neteisėti finansiniai srautai ir mokesčių slėpimas bei vengimas taip pat kenkia darniam vystymuisi – šie reiškiniai daro neproporcingai veikia besivystančias šalis. ES ir jos valstybės narės kartu su šalimis partnerėmis skatins progresinius mokesčius, kovos su korupcija priemones ir perskirstomąją viešųjų išlaidų politiką, taip pat kovos su neteisėtais finansiniais srautais, kad būtų skatinama galimybė visiems naudotis kokybiškomis pagrindinėmis paslaugomis.
51. ES ir jos valstybės narės privačiojo sektoriaus igūdžius ir išteklius derins su palaikančia pagalbos prekybai programa, prekybos politika ir priemonėmis, taip pat su ekonomine diplomatija. Jos skatins pagalbą prekybai Darbotvarkės iki 2030 m. įgyvendinimui remti, kad būtų geriau reaguojama į besivystančių šalių prekybos ir gamybos pajėgumų poreikius. Reikėtų atsižvelgti į mažiausiai išsivysčiusių šalių ir žemyninių besivystančių šalių, kurių atveju palankesnių prekybos sąlygų sudarymas ir prekybos infrastruktūra yra pagrindiniai vystymosi veiksniai, taip pat į mažų besivystančių šalių valstybių poreikius.
52. ES ir jos valstybės narės skatins ir palengvins prekybą ir investicijas besivystančiose šalyse, taip remdamos darnų vystymąsi. ES toliau skatins prekybą ir regioninę integraciją kaip svarbius augimo ir skurdo mažinimo besivystančiose šalyse veiksnus. Įgyvendindamos strategiją „Prekyba visiems“, ES ir jos valstybės narės remis savo prekybos partnerius, be kita ko, pasitelkdamos ekonominės partnerystės susitarimus, siekdamos darnų vystymąsi įtraukti į visų lygmenų prekybos politiką. Laikantis politikos suderinamumo vystymosi labai išpareigojimų, prireikus parama vystymuisi bus

naudojama siekiant užtikrinti, kad su prekyba ir darniu vystymusi susijusios prekybos susitarimų nuostatos būtų įgyvendinamos ir taikomos veiksmingai. ES ir jos valstybės narės skatins integracinį ir tvarų ekonomikos augimą ir padės besivystančioms šalims patvirtinti augimo modelius, kuriais būtų atsižvelgiama į išteklių trūkumą ir veiksmus klimato kaitos srityje. Tai apima tvarių vertės grandinių ir aplinkos apsaugos bei socialinių standartų propagavimą.

53. Privatusis sektorius gali prisidėti prie Darbotvarkės iki 2030 m. įgyvendinimo. ES ir jos valstybės narės, glaudžiai koordinuodamos veiksmus su Europos investicijų banku, skatins sutelkti privačiojo sektoriaus išteklius vystymuisi, kartu skatindamos privačiojo sektoriaus atskaitomybę, srityse, kuriose esama didelio potencialo skatinti permainas darnaus vystymosi tikslu. Tai, be kita ko, apima darnų žemės ūkį, saugią ir švarią energiją, integruotą vandens išteklių valdymą, atsparią infrastruktūrą, sveikatos priežiūrą, darnų turizmą, žaliąją ir žiedinę ekonomiką, telekomunikacijas ir skaitmenines technologijas.
54. ES ir jos valstybės narės kartu su privačiuoju sektoriumi, įskaitant darbdavių ir darbuotojų organizacijas, skatins laikytis atsakingo, tvaraus ir veiksmingo požiūrio; tuo tikslu, be kita ko, bus vedamas socialinis dialogas. Jei įvairesnės ES įmonės, turinčios tiekimo grandines besivystančiose šalyse, glaudžiai bendradarbiaudamos su savo viešojo ir privačiojo sektorių suinteresuotaisiais subjektais plačiau taikytų atsakingus ir integracinius verslo modelius bei praktiką ir skatintų sąžiningą, skaidrią ir etišką prekybą, be kita ko, su smulkiais gamintojais besivystančiose šalyse, tai galėtų būti svarus indėlis į Darbotvarkės iki 2030 m. įgyvendinimą. Verslo modeliuose, be kita ko, skirtuose viešojo ir privačiojo sektorių partnerystėms ir išteklių derinimui, įvairiomis priemonėmis, pavyzdžiui, dalijantis geriausia praktika, turi būti įtvirtinti tarptautiniu mastu sutarti standartai žmogaus teisių srityje ir įsipareigojimai dėl darnaus vystymosi, skaidrumo ir įmonių socialinės atsakomybės. Tai apima gamtos išteklių, pavyzdžiui, naudingųjų iškasenų ir medienos, tausų valdymą ir naudojimą. ES ir jos valstybės narės toliau remia atsakingo verslo praktiką ir atsakingą tiekimo grandinių valdymą, kuriais gerbiama žemės naudojimo teisės ir į kuriuos integruojami įtraukdamos žmogaus ir darbo teisių, finansinio sąžiningumo ir aplinkos apsaugos standartų bei prieinamumo aspektai. Jos stengsis užkirsti kelią žmogaus teisių pažeidimams ir skatins laikytis JT verslo ir žmogaus teisių pagrindinių principų. Jos propaguos darbo standartus, kuriais darbuotojams, ypač Tarptautinės darbo organizacijos apibrėžtiems darbuotojams, užtikrinamos deramo darbo sąlygos ir deramas darbo užmokestis – tiek formaliajame, tiek neformaliajame sektoriuje, be kita ko, remdamos perėjimą iš neformaliosios ekonomikos į formaliąją.
55. Darnus žemės ūkis, kartu su tausia žvejyba bei darnia akvakultūra, tebėra vienas pagrindinių skurdo panaikinimo ir darnaus vystymosi skatinamųjų veiksnių ir be jo neįmanoma panaikinti badą ir užtikrinti apsirūpinimo maistu saugumą. Du trečdaliai pasaulio skurstančiųjų pragyvena iš žemės ūkio, o keletas besivystančių šalių vis dar yra labai priklausomos nuo prekybos keliomis prekėmis. Parama smulkiesiems žemės savininkams, įskaitant šeimos ūkininkus ir gyvulių augintojus, tebėra itin svarbi, nes ja labai prisidedama prie apsirūpinimo maistu saugumo ir kovos su dirvožemio erozija ir biologinės įvairovės nykimu, kartu užtikrinant darbo vietas. ES ir jos valstybės narės remia valdymo gerinimą, kiek tai susiję su tvaria miškotvarka, dalyvaujamojo natūraliųjų ganyklų valdymu ir vienodomis galimybėmis naudotis žeme, visų pirma kalbant apie moteris, gerbiant vietos gyventojų ir čiabuvių teises, be kita ko, susijusias su įprastu žemės naudojimu ir prieiga prie vandens. Jos skatins kurti ūkininkų organizacijas ir kooperatyvus siekiant spręsti, be kita ko, didesnio šeimos ūkių produktyvumo, žemės naudojimo teisių ir tradicinių sėklininkystės sistemų, grindžiamų ūkininkų išaugintos sėklos naudojimu, klausimus. Jos prisidės prie sanitarijos ir fitosanitarijos sąlygų gerinimo. ES ir jos valstybės narės sieks šalyse partnerėse plėtoti žemės ūkio rinkas ir vertės grandines, kurios būtų naudingos skurstantiems asmenims ir kuriomis būtų skatinama žemės ūkio pramonėje kurti darbo vietas ir pridėtinę vertę. Tai apims jaunimo integracijos ir moterų įgalėjimo rėmimą bei mokslinių tyrimų ir inovacijų skatinimą. Siekiant įvairinti vietos ir regionines gamybos sistemas, užkirsti kelią netinkamai mitybai, užtikrinti našumo augimą ir kurti deramo darbo vietas, kartu nepakenkiant aplinkai, reikia investicijų į darnų žemės ūkį ir žemės ūkio produktų perdirbimo sektorių. Didelės apimties viešųjų ir privačiojo sektoriaus investicijų į darnų žemės ūkį ir susijusią infrastruktūrą reikia daugelyje besivystančių šalių, visų pirma Afrikoje. Šios investicijos ir politikos reformos turi būti vykdomos atsakingai ir įtraukiai, taip pat jos turi būti naudingos vietos gyventojams.
56. Gausėjančių pasaulio gyventojų poreikių patenkinimo klausimą reikės spręsti užtikrinant darnias žemės ūkio ir maisto sistemas, įskaitant tausią žvejybą, kartu apsaugant aplinką. ES ir jos valstybės narės remia ekologinę žemės ūkio praktiką ir veiksmus, kuriais siekiama sumažinti maisto praradimą po derliaus nuėmimo ir maisto švaistymą, taip pat apsaugoti dirvožemį, tausoti vandens išteklius, sustabdyti miškų naikinimą, užkirsti šiam reiškiniui kelią ir jį pasukti

priešinga linkme ir išlaikyti biologinę įvairovę bei sveikas ekosistemas. Turi būti panaudotas darnaus žemės ūkio ir dirvožemio potencialas švelninti šiltnamio efektą sukeliančių dujų poveikį, ir kartu turėtų būti didinamas atsparumas klimato kaitos poveikiui. ES ir jos valstybės narės skatins tausios žvejybos bei darnios akvakultūros praktiką ir remis veiksmus, kuriais kovojama su neteisėta žvejyba, jūrų tarša ir klimato kaitos poveikiu.

57. ES ir jos valstybės narės toliau remis informacines ir ryšių technologijas besivystančiose šalyse kaip galingą integracinio augimo ir darnaus vystymosi skatinamąjį veiksnį. Skaitmeninės technologijos besivystančiame pasaulyje diegiamos beprecedente sparta. Tačiau nepakankamas ryšys tebėra didelė kliūtis daugelio besivystančių šalių vystymuisi, visų pirma kaimo ir atokiose vietovėse, ypač Afrikoje. Be to, dėl ribotos konkurencijos skaitmeninės technologijos didžiajai daliai gyventojų dažnai gali būti neprieinamos ir neįperkamos. ES ir jos valstybės narės sieks geriau įtraukti skaitmeninius sprendimus į vystymąsi ir skatinti skaitmeninių technologijų naudojimą įvairiose prioritetinėse srityse (pvz., e. valdymo, žemės ūkio, švietimo, vandentvarkos, sveikatos ir energetikos). Jos remis skaitmeninę ekonomiką įgalinančią aplinką, didindamos laisvą, atvirą ir saugų ryšį ir panaikindamos kliūtis, kad darnaus vystymosi tikslu būtų panaudotas visas šio ryšio potencialas. Jos remis skaitmeninį verslumą, be kita ko, labai mažų, mažųjų ir vidutinių įmonių labui, siekiant kurti vietai aktualų turinį ir skatinti inovacijas, ir propaguoti kurti deramo darbo vietas. Jos taip pat remis skaitmeninį raštingumą ir įgūdžius, kad įgalintų žmones, visų pirma moteris ir asmenis, kurie dėl savo padėties yra pažeidžiami ir marginalizuojami, paskatintų socialinę įtrauktį ir palengvintų jų dalyvavimą demokratiname valdyme ir skaitmeninėje ekonomikoje.
58. ES ir jos valstybės narės remis kokybiškos infrastruktūros ir pastatų, kuriuose efektyviau naudojami ištekliai ir energija, projektavimą, statybą ir eksploatavimą. Jos remis darnių, mažataršių, tarpusavyje sujungtų ir saugių judumo bei transporto tinklų ir kitos atsparios bei klimatui nekenkiančios infrastruktūros, pavyzdžiui, energetikos tinklų, vandens sistemų ir atliekų tvarkymo sistemų, plėtojamą siekdamas propaguoti tinkamos ir prieinamos galimybės jais pasinaudoti sudarymą visiems, augimą, prekybą ir investicijas. Jos sistemingai integruos į infrastruktūros projektus išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimo tikslą.
59. ES ir jos valstybės narės pakartoja, jog būtina, kad šalyse partnerėse būtų visapusiškai laikomasi tarptautinių aplinkosaugos ir branduolinės saugos standartų.
60. ES ir jos valstybės narės sieks didinti miestų kaip darnaus bei integracinio augimo ir inovacijų centrų potencialą, atsižvelgdamos į jų platesnes kaimo bendruomenes ir į subalansuotą regionų vystymąsi. Jos skatins integracinę tvarią miestų plėtrą, kad miestuose būtų mažinama nelygybė, daugiausia dėmesio skirdamos tiems, kam labiausiai reikia pagalbos, įskaitant neoficialiose gyvenvietėse ir lūšnyuose gyvenančius asmenis. Jos remis šalis partneres, kad miestų gyventojams, kurių skaičius sparčiai auga, būtų geriau teikiamos pagrindinės paslaugos ir vienodomis sąlygomis būtų užtikrinamas aprūpinimas maistu ir prieinamas, deramas bei įperkamas būstas ir pagerinta gyvenimo kokybė. Atsižvelgdamos į JT Naująją miestų darbotvarkę, jos skatins darnią kraštovarką, teisingą žemės rinkų valdymą, tvarų judumą mieste ir pažangius bei saugius miestus, kuriuose naudojamosi skaitmeninio ir technologijų teikiamomis galimybėmis. Jos skatins integracinę, subalansuotą ir integruotą teritorinę ir miestų politiką, taip pat daugiapakopį valdžios institucijų veiklos koordinavimą stiprinant kaimo ir miesto vietovių tarpusavio sąsajas. Jos didins miestų atsparumą sukrėtimams ir išnaudos mažataršės ir klimatui atsparios ekonomikos kūrimo galimybes.

2.4. Taika. Taikios ir įtraukios visuomenės, demokratija, veiksmingos ir atskaitingos institucijos, teisinė valstybė ir žmogaus teisės visiems

61. Visais atvejais ir visose šalyse, pasitelkdamos įvairiausias partnerystes ir priemones, be kita ko, imdamosi veiksmų vystymosi srityje, ES ir jos valstybės narės propaguos visuotines vertybes: demokratiją, gerą valdymą, teisinę valstybę ir žmogaus teises visiems, nes šios vertybės yra darnaus vystymosi ir stabilumo prielaida. Jos remis pagal kiekvienos visuomenės poreikius ir padėtį pritaikytas šalių pastangas kurti darnias demokratiškas valstybes, kurios būtų atsparios išorės ir vidaus sukrėtimams, ir šalins pažeidžiamumą skatinančius veiksnius, įskaitant nelygybę.

Geras valdymas, demokratija, teisinė valstybė ir žmogaus teisės

Geras valdymas, demokratija ir teisinė valstybė yra būtini darnaus vystymosi veiksniai. Teisinė valstybė yra būtina išankstinė visų pagrindinių teisių apsaugos sąlyga. Efektyviai veikiančios valdymo institucijos ir sistemos, gebančios reaguoti į visuomenės poreikius, teikia esmines paslaugas ir skatina integracinį augimą, o įtraukiais politiniais procesais užtikrinama, kad piliečiai galėtų pareikalauti visų lygmenų valstybės pareigūnų atsakomybės.

ES ir jos valstybės narės skatins institucijų, įskaitant nacionalinius parlamentus, atskaitomybę ir skaidrumą, taip pat dalyvaujamąjį sprendimų priėmimą ir visuomenės galimybę gauti informaciją. Jos skatins teismų nepriklausomumą bei nešališkumą ir remis teisingą teisingumo vykdymą, įskaitant galimybes naudotis teisine pagalba. Jos remis gebėjimų stiprinimą siekiant užtikrinti tvirtas institucijas ir daugiapakopį valdymą, kuriame, nacionalinėms, subnacionalinėms ir vietos valdžios institucijoms palaikant partnerystės ryšius ir išnaudojant skaitmeninių sprendimų potencialą, dalyvautų asmenys, kurie dėl savo padėties yra pažeidžiami, ir mažumos. Jos remis iniciatyvas, kuriomis kovojama su korupcija ir užtikrinamas didesnis viešojo finansavimo ir viešųjų paslaugų teikimo skaidrumas bei atskaitomybė.

62. ES ir jos valstybės narės remis atvirą ir galimybių suteikiančią erdvę pilietinei visuomenei, įtraukius metodus ir skaidrumą priimant sprendimus visais lygmenimis. Jos toliau remis įtraukius, skaidrius ir patikimus rinkimus laiku teikdamos paramą viso rinkimų ciklo metu, taip pat skatindamos politinių partijų demokratiškumą bei atskaitomybę ir aktyvų piliečių dalyvavimą visame rinkimų procese. Svarbi priemonė šiuo tikslu yra nepriklausomos ES rinkimų stebėjimo misijos. ES ir jos valstybės narės remis ir propaguos demokratinį valdymą, kuriuo užtikrinama galimybė naudotis pagrindinėmis laisvėmis, pavyzdžiui, minties, religijos ar tikėjimo laisve, susirinkimų ar asociacijų laisve, be kita ko, marginalizuotiems asmenims, ir kuriuo užtikrinamos visuotinės žmogaus teisės: pilietinės, politinės, ekonominės, socialinės ir kultūrinės teisės. Jos tvirtai remis saviraiškos bei nuomonės laisvę ir teiks paramą nepriklausomai ir pliuralistinei žiniasklaidai, skleidžiančiai faktais ir duomenimis grindžiamas kokybiškas žinias.
63. ES ir jos valstybės narės skatins teisingumo sistemų veiksmingumą, skaidrumą, nepriklausomumą, atvirumą ir atskaitomybę ir propaguos teisės kreiptis į teismą užtikrinimą visiems, ypač skurstantiems asmenims ir asmenims, kurie dėl savo padėties yra pažeidžiami. Tai apima pastangas kovoti su nusikalstamumu, įskaitant nusikalstamumą ir smurtą miestuose, ir pastangas kovoti su tarptautiniu organizuotu nusikalstamumu, susijusiu su ginklais, narkotikais ar prekyba žmonėmis.
64. Skurdas, konfliktai, pažeidžiamumo situacija ir priverstinis gyventojų perkėlimas yra labai tarpusavyje susiję reiškiniai, į kuriuos reikia reaguoti nuosekliais ir visapusiškais veiksmais, be kita ko atsižvelgiant į humanitarinės pagalbos ir vystymosi tarpusavio sąsajas. ES ir jos valstybės narės šalins pagrindines šių reiškinų priežastis visais aspektais, pradedant atskirtimi, nelygybe, maisto stygiu, žmogaus teisių pažeidimais, nebaudžiamumu ir teisinės valstybės principo nesilaikymu ir baigiant aplinkos būklės blogėjimu ir klimato kaita.
65. Įgyvendindamos įvairiausių sričių politiką ir priemones ES ir jos valstybės narės naudosis vystomuoju bendradarbiavimu stengdamosi užkirsti kelią konfliktams ir krizėms, juos valdyti ir padėti išspręsti, išvengti humanitarinės pagalbos poreikių ir kurti ilgalaikę taiką bei gero valdymo sistemą. Svarbiausias vystomojo bendradarbiavimo aspektas tebėra visų skurdo apraiškų panaikinimas, ir pastangos siekiant šio tikslo nebus mažinamos. ES ir jos valstybės narės skatins laikytis visapusiško požiūrio į konfliktus ir krizes geriau naudojantis pereinamųjų procesų strategijomis ir ES ankstyvojo perspėjimo apie konfliktus sistema, daug dėmesio skiriant pažeidžiamumo situacijos šalinimui, žmonių saugumui ir pripažįstant darnaus vystymosi, humanitarinės veiklos, taikos ir saugumo tarpusavio sąsajas.
66. Darniam vystymuisi yra būtina taikos kūrimo ir valstybės stiprinimo veikla, kuri turėtų būti vykdoma visais lygmenimis – nuo pasaulinio iki vietos, ir visais konflikto ciklo etapais – nuo ankstyvo perspėjimo ir prevencijos iki reagavimo į krizę ir padėties stabilizavimo. Vykdydamos vystomąjį bendradarbiavimą, ES ir jos valstybės narės taip pat gali bendradarbiauti su saugumo sektoriaus subjektais, kad padidintų jų pajėgumą užtikrinti darnaus vystymosi tikslus, ypač taikias ir įtraukias visuomenes. ES ir jos valstybės narės skatins bendrus sprendimus reaguojant į iššūkius saugumo ir vystymosi srityse, be kita ko, remdamos demokratinį saugumo sektoriaus valdymą, jo efektyvumą užtikrinant žmonių saugumą ir gebėjimų stiprinimą. ES ir jos valstybės narės pripažįsta poreikį užkirsti kelią radikališkimui, vedančiam prie smurtinio ekstremizmo, ir kovoti su šiuo reiškiniu, be kita ko, skatinant religinę

toleranciją ir religijų dialogą. Jos toliau palaikys atsakomybės už apsaugą principą ir remis žiaurių nusikaltimų prevenciją. Šiame kontekste ES ir jos valstybės narės toliau intensyvuos bendradarbiavimą su JT ir regioniniais bei nacionaliniais partneriais.

67. ES ir jos valstybės narės prisidės prie saugumo sektoriaus reformos, kuria gali būti prisidėta prie veiksmingos demokratinės kontrolės ir atskaitomybės nustatymo, žmonių saugumo didinimo, darnaus vystymosi ir skurdo panaikinimo. Saugumo sektoriaus reforma turi būti pritaikyta šalių partnerių saugumo poreikiams ir grindžiama aiškia bei nuolatine nacionaline politine atsakomybe.
68. Siekiant užtikrinti darnų vystymąsi, būtina skirti ypatingą dėmesį šalims, kuriose yra susidariusios pažeidžiamumo situacijos arba vyksta konfliktai, ir šiose šalyse reikia nuolatinių tarptautinių veiksmų. Siekiant plėtoti vietos gebėjimus visiškai integruoti ekonominius, socialinius ir aplinkos aspektus su saugumo ir vystymosi aspektais, būtina įgyvendinti valstybės stiprinimo ir taikos kūrimo tikslus. Teikdamos paramą vystymuisi, ES ir jos valstybės narės skirs ypač daug dėmesio nestabilioms ir konflikto apimtoms valstybėms ir rems pačius pažeidžiamiausius. Propaguodamos ir apsaugodamos žmogaus teises, demokratiją, teisinę valstybę ir gerą valdymą, jos aktyviai prisidės prie stabilumo ir saugumo, taip pat atsparumo didinimo. Visoje savo veikloje jos atsižvelgs į konflikto aplinkybių suvokimo aspektą, kad teigiamas poveikis taikai būtų kuo didesnis. Jos propaguos skaidrumą, atskaitomybę ir teisę kreiptis į teismus, vykdydamos veiksmus su visais konfliktų prevencijos, taikos palaikymo ir taikos kūrimo procesuose dalyvaujančiais subjektais. Jos rems pereinamojo laikotarpio teisingumą konkrečioms aplinkybėms pritaikytomis priemonėmis, kuriomis propaguojama tiesa, teisingumas, žalos atlyginimas ir pažeidimų nepasikartojimo užtikrinimas. Siekiant stabilizuoti padėtį, reikia užpildyti spragą tarp konflikto išsprendimo ir ilgalaikių reformų procesų, ir kurti valdžios institucijų ir gyventojų tarpusavio pasitikėjimą, be kita ko, pradedant teikti paslaugas. Šiame kontekste ES ir jos valstybės narės atgaivins partnerystes su atitinkamais regioniniais partneriais. Intervencinių veiksmų taikos ir saugumo srityje sėkmė ypač priklauso nuo bendradarbiavimo su vietos subjektais ir pastarųjų atsakomybės už procesą. Gali būti naudingas nestabilių ir konflikto apimtų valstybių tarpusavio mokymasis. ES ir jos valstybės narės imsis veiksmų, susijusių su visais seksualinio smurto ir smurto dėl lyties prevencijos ir reagavimo į jį konfliktų metu ir jiems pasibaigus aspektais, ir rems teigiamą moterų vaidmenį konfliktų prevencijos, konfliktų sprendimo, pagalbos, atkūrimo ir tvarios taikos kūrimo procesuose.
69. Humanitarinius veiksmus ir vystomąjį bendradarbiavimą ES ir jos valstybės narės įgyvendins darniau ir geriau užtikrindamos jų tarpusavio papildomumą, aktyviai prisidėdamos prie individualaus, bendruomenių, visuomenių ir valstybių atsparumo didinimo, sprendamos ypač didelio skurdo problemą, užkirsdamos kelią krizėms ir jas sprendamos, mažindamos nuolatinį pažeidžiamumą ir didindamos pasitikėjimą savimi. Norint rasti tvarių sprendimų, būtina laikytis įvairių suinteresuotųjų subjektų dalyvavimu grindžiamo požiūrio, skirtingais lygmenimis imtis intervencinių veiksmų ir turėti ilgalaikę viziją. Tai reiškia, kad reikia kuo anksčiau pradėti stiprinti pagalbos, atkūrimo ir vystymosi sąsajas, be kita ko, nuodugniai keičiantis informacija, koordinuojant paramos teikėjų veiklą ir kartu analizuojant spragas, riziką ir pažeidžiamumo atvejus, taip pat laikytis bendros strateginių prioritetų vizijos. ES ir jos valstybės narės užtikrins, kad politinio ir vystymosi procesų dalyviai būtų įtraukti kuo anksčiau ir glaudžiai bendradarbiautų nuo pat pradžių, kad galėtų papildyti humanitarinės pagalbos teikėjų skubios ir ankstyvo atkūrimo intervencijos priemones ir jomis pasinaudoti. Tai bus daroma užtikrinant humanitarinių principų laikymąsi pagal tarptautinę humanitarinę teisę.
70. ES ir jos valstybės narės dės daugiau pastangų, kad padidintų atsparumą ir gebėjimą prisitaikyti prie pokyčių, kaip numatyta, *inter alia*, 2015–2030 m. Sendajaus nelaimių rizikos mažinimo programoje ir Paryžiaus susitarime dėl klimato kaitos. Norint sumažinti neigiamus padarinius, išvengti žūčių ir pragyvenimo šaltinių praradimo, būtina padėti žmonėms ir bendruomenėms geriau pasirengti sukrėtimams ir nelaimėms, mažinti tokių reiškinų riziką bei žmonių pažeidžiamumą ir didinti atsparumą, kad jie galėtų atlaikyti sukrėtimus bei nelaimes ir po jų atsigausti. ES ir jos valstybės narės į savo vystomojo bendradarbiavimo programas įtrauks rizikos vertinimą ir spragų analizę. Jos taip pat toliau didins pasirengimą tarpvalstybinėms grėsmėms sveikatai, laikydamosi Tarptautinės sveikatos priežiūros taisyklių, visų pirma stiprindamos nacionalinių ir regioninių sveikatos apsaugos sistemų pajėgumus ir gerindamos keitimąsi informacija. Remdamosi pasaulinių sveikatos krizių metu įgyta patirtimi, ES ir jos valstybės narės toliau skatins tarpsektorines iniciatyvas tarptautiniu, regionų ir vietos lygmenimis, o į sveikatos stiprinimo programavimą kaip vieną iš svarbiausių jo sudedamųjų dalių įtrauks horizontaliųjų sveikatos priežiūros sistemų stiprinimą.
71. Migracija, darnus vystymasis ir stabilumas yra glaudžiai tarpusavyje susiję. ES ir jos valstybės narės yra įsipareigojusios koordinuoti veiksmus šalinant pagrindines neteisėtos migracijos ir priverstinio gyventojų perkėlimo priežastis, tokias kaip konfliktai, pažeidžiamumo situacija, nesaugumas ir marginalizacija, skurdas, maisto stygius, nelygybė ir diskriminacija, taip pat aplinkos būklės blogėjimas, įskaitant klimato kaitą. Jos propaguos žmogaus teises ir žmonių

orumą, demokratijos kūrimą, gerą valdymą ir teisinę valstybę, socialinę įtrauktį ir sanglaudą, ekonomines galimybes, kai užtikrinamas deramas užimtumas ir kuriamos į žmones orientuotos įmonės, ir politinę erdvę pilietinei visuomenei. Jos taip pat kovos su neteisėtu migrantų gabenimu ir prekyba žmonėmis, nes tai yra nestabilumo šaltiniai. Būtina plėtoti tvirtas partnerystes su kilmės, tranzito ir kelionės tikslo šalimis vykdant tvarią, ilgalaikę politiką, kuria sprendžiami su įvairiais šios problemos aspektais susiję klausimai.

3. PARTNERYSTĖ. ES KAIP DARBOTVARKĖS IKI 2030 M. ĮGYVENDINIMO VAROMOJI JĖGA

72. Nors pripažįstama, kad atsakomybė už kiekvienos šalies ekonominę ir socialinę vystymąsi pirmiausia tenka pačiai šaliai, Darbotvarkę iki 2030 m. turi įgyvendinti visos šalys ir visi suinteresuotieji subjektai, palaikydami partnerystės ryšius. Vystymosi mastas plečiasi, jis apima vis daugiau naujų dalyvių. Parlamentai, politinės partijos, regioninės ir vietos valdžios institucijos, mokslinių tyrimų įstaigos, filantropinės organizacijos, kooperatyvai, privatusis sektorius ir pilietinė visuomenė yra tapę svarbiais partneriais sprendžiant labiausiai pažeidžiamų ir marginalizuotų asmenų problemas. Norint užtikrinti darnų vystymąsi, būtina propaguoti ir ginti erdvę, kurioje šie vystymosi subjektai galėtų saugiai veikti.

3.1. Glaudesnis darbas drauge

73. Reaguodamos į pasaulinius iššūkius, ES ir jos valstybės narės toliau tobulins tai, kaip jos užtikrina bendradarbiavimą, be kita ko, glaudžiau dirbdamos drauge, atsižvelgdamos į savo atitinkamus lyginamuosius pranašumus. Tai apima veiksmingumo ir poveikio didinimą užtikrinant geresnę koordinavimą ir darną, taikant vystymosi veiksmingumo principus ir vykdant vystomąjį bendradarbiavimą kaip dalį bendrų vidaus ir išorės veiksmų, kuriais skatinamas Darbotvarkės iki 2030 m. įgyvendinimas. Kad ES vystymosi politika būtų veiksmingesnė siekiant jos tikslų ir atitiktų pirminį tikslą panaikinti skurdą, ją turėtų būti galima pritaikyti ir taip reaguoti į kintančius poreikius, krizes bei prioritetus.
74. Tarptautiniuose forumuose ES ir jos valstybės narės koordinuos ir plėtos bendras pozicijas visais su vystymosi politika susijusiais klausimais. Taip bus didinama ES ir valstybių narių kolektyvinė įtaka ir padedama užtikrinti veiksmingesnes daugiašales diskusijas.
75. Šalių lygmeniu ES ir jos valstybės narės, sutelkdamos savo išteklius ir pajėgumus, intensyviai bendrą vystomojo bendradarbiavimo programavimą, kad programų kolektyvinis poveikis būtų didesnis. Bendras programavimas turėtų būti skatinamas ir stiprinamas, tačiau turėtų išlikti savanoriškas, lankstus, įtraukus ir pritaikytas konkrečios šalies aplinkybėms, ir juo turėtų būti sudaryta galimybė ES ir valstybių narių programavimo dokumentus pakeisti ES bendro programavimo dokumentais. Itin svarbūs šio proceso veiksniai yra šalių partnerių dalyvavimas, įsisavinimas ir politinė atsakomybė. Bendras programavimas turėtų būti grindžiamas šalies partnerės vystymosi strategija ir suderintas su šalies partnerės vystymosi prioritetais. ES ir jos valstybės narės drauge rengs strateginius reagavimo veiksmus, grindžiamus bendromis žiniomis, pridėtine verte, įgyta patirtimi, bendra šalies aplinkybių, įskaitant skurdą ir tvarumą, analize ir bendrais šalies santykiais su ES. Tai darydamos jos atsižvelgs į turimas vystymosi finansavimo priemones, laikydamosi Adis Abebos veiksmų darbotvarkės. ES ir jos valstybės narės taip pat sieks didesnio koordinavimo ir sinergijos nestabilių ir konflikto apimtų valstybių atžvilgiu, be kita ko, vykdydamos bendro programavimo procesus ir atlikdamos bendrą konflikto analizę. Tokiu būdu taip pat bus prisidėta prie naujo susitarimo dėl bendradarbiavimo su nestabiliomis valstybėmis.
76. Daugiau naudojantis ES bendromis reagavimo priemonėmis, nustatytomis vykdant bendrą ES programavimą, galima užtikrinti didesnę poveikį ir ES bei jos valstybių narių matomumą vietoje. Šis požiūris padės sutelkti išteklius, sumažinti susiskaidymą ir padidinti veiksmingumą. Svarbiausi bendro reagavimo elementai, padėsiantys išlaikyti tempą, palaikyti dialogą ir didinti tarpusavio atsakomybę, bus bendros stebėsenos ir rezultatų sistemos. Bendrame programavime turėtų dalyvauti ir kiti atitinkami paramos teikėjai bei tarptautiniai subjektai, kai, ES ir valstybių narių atstovybių vertinimu, tai yra tikslinga šalies lygmeniu.
77. ES ir jos valstybės narės taip pat stengsis remti šalis partneres, prireikus užtikrindamos bendrą įgyvendinimą. Bendras įgyvendinimas yra būdas skatinti darnesnę, veiksmingesnę ir geriau koordinuojamą ES paramą, grindžiamą bendrais tikslais pasirinktuose sektoriuose arba konkrečiomis tarpsektorinėmis temomis ir pritaikytą šalių aplinkybėms. Bendras įgyvendinimas bus grindžiamas bendromis analizėmis, bus atsižvelgiama į turimus išteklius ir jis bus bendrai stebimas ir vertinamas. Bendras įgyvendinimas gali vykti nacionaliniu, regionų ar pasaulio lygmeniu ir prireikus gali būti susietas su kitų sričių išorės veiksmiais.

78. Bendras įgyvendinimas bus įtraukus ir atviras visiems ES partneriams, kurie sutinka ir gali prisidėti prie bendros vizijos, įskaitant valstybių narių agentūras ir jų vystymosi finansų įstaigas, privatųjį sektorių, pilietinę visuomenę ir akademinę bendruomenę. Jei manoma, kad tai tikslinga, jame taip pat galėtų dalyvauti kitos panašiai mąstančios Vyriausybės, Jungtinės Tautos ir kitos tarptautinės bei regioninės organizacijos ir finansų įstaigos. Bendram įgyvendinimui gali būti naudojamas įvairių formų finansavimas, pavyzdžiui, bendras finansavimas ir įgaliojamas bendradarbiavimas, taip pat įvairios nefinansinės įgyvendinimo priemonės ir turėtų būti remiamasi skirtingų subjektų lyginamaisiais pranašumais bei keitimusi geriausia patirtimi. Šiomis aplinkybėmis ES ir valstybės narės toliau remsis ir dalysis visų valstybių narių patirtimi, įskaitant pereinamųjų procesų metu sukauptą patirtį.
79. Vykdamas vystymosi programavimą geografiniu ar teminiu pagrindu bus laikomasi daugiamečio programavimo metodo. Vykdydamos vystomąjį bendradarbiavimą, ES ir jos valstybės narės naudosis įvairiomis viena kitą papildančiomis priemonėmis (pavyzdžiui, pagalba projektams, parama sektorių programoms, parama sektoriams ir bendra parama biudžetui) ir pagalbos teikimo būdais (įskaitant porinius projektus, techninę pagalbą ir gebėjimų stiprinimą), atsižvelgdamos į tai, kas bus tinkamiausia kiekvienoje šalyje remiantis šalies pajėgumais, poreikiais ir veiklos rezultatais, atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes.
80. ES ir jos valstybės narės prireikus taip pat ieškos galimybių sutelkti išteklius ir operatyviai bei lanksčiai priimti bei įgyvendinti sprendimus, kad būtų užtikrintas kuo didesnis ES vystomojo bendradarbiavimo siekiant DVT poveikis, veiksmingumas ir matomumas, pasitelkdamos iniciatyvas, visų pirma ES patikos fondus, naudojamus neatidėliotiniams, vėlesniems ar teminiams veiksams vykdyti, kurie gali suteikti galimybių ES, valstybėms narėms ir kitiems vystymosi partneriams imtis veiksmingų bendrų veiksmų. Jie turėtų užtikrinti administracinę efektyvumą ir pridėtinę vertę, taip pat turėtų įtraukti visus paramos teikėjus, įskaitant smulkiuosius paramos teikėjus. Komisija užtikrins skaidrumą, be kita ko, reguliariai teikdama informaciją Europos Parlamentui ir Tarybai ir juos tinkamai įtraukdama į atitinkamas strateginio valdymo struktūras, laikydamosi taikytinų ES teisės aktų. Patikos fondai taikys visus įvairius vystymosi veiksmingumo principus ir jų veikla derės su ilgalaikiais vystymosi prioritetais, nacionalinėmis ir ES šalims skirtomis strategijomis ir kitomis atitinkamomis priemonėmis bei programomis.
81. ES ir jos valstybių narių koordinuojamas darbas paramos biudžetui srityje padės propaguoti pastangas įgyvendinti DVT šalyse partnerėse, gerinti makroekonominį bei viešųjų finansų valdymą ir gerinti verslo aplinką. Parama biudžetui, kai taikytina ir kartu su dalyvauti norinčiais subjektais, bus naudojama partnerystei, politiniam dialogui, šalių politinei atsakomybei ir tarpusavio atskaitomybei su besivystančiomis šalimis didinti, remiantis bendrais principais, tikslais, interesais ir atsižvelgiant į šalių partnerių politines, ekonomines ir socialines sąlygas. Parama biudžetui bus naudojama vadovaujantis vystymosi veiksmingumo principais, kai tam yra tinkamos sąlygos ir yra įdiegtos veiksmingos valdymo kontrolės sistemos, ir kartu bus stiprinami gebėjimai ir perduodamos žinios bei ekspertų praktinė patirtis. Taip bus prisidėta prie besivystančių šalių pastangų surinkti daugiau lėšų ir jas geriau panaudoti darniam vystymuisi remti, taip pat skatinti integracinį augimą ir darbo vietų kūrimą, skurdo panaikinimą, nelygybės mažinimą ir taiką visuomenėse. Parama biudžetui taip pat galima padėti šalinti pažeidžiamumo priežastis ir skatinti stabilumą bei valstybės stiprinimą šalyse, kuriose yra susiklosčiusi pažeidžiamumo situacija arba vyksta pereinamieji procesai.
82. Dar viena svarbi Darbotvarkės iki 2030 m. įgyvendinimo priemonė yra dotacijų ir paskolų derinimas – būdas pritraukti papildomų privačiojo sektoriaus lėšų. Dotacijų ir paskolų derinimas taikomas visiems ES išorės bendradarbiavimo regionams tokiuose sektoriuose kaip energetika, transportas, vandens infrastruktūra, parama mažosioms ir vidutinėms įmonėms, socialiniai sektoriai ir aplinkos apsauga. Tam, kad būtų lengviau pritraukti daugiau privačiojo sektoriaus lėšų darniam vystymuisi, taip pat ir kovai su klimato kaita, reikės aktyvesnio privačiojo sektoriaus dalyvavimo naudojant novatoriškas finansines priemones. Užtikrinant papildomumą ir skiriant daug dėmesio vystymosi aktualumui, dotacijų ir paskolų derinimu bus naudojamosi veiksmingumui didinti ir rinkos nepakankamumo problemai spręsti, kartu mažinant rinkos iškraipymus. Derinimo veikla bus skatinama įmonių socialinė atsakomybė, be kita ko, įgyvendinant atitinkamas tarptautiniu mastu sutartas rekomendacijas, principus ir priemones. Derinimas yra svarbi Europos išorės investicijų plano sudedamoji dalis. Svarbus ES dotacijų ir paskolų derinimo veiklos aspektas bus glaudi partnerystė su Europos investicijų banku (toliau – EIB) ir kitomis valstybių narių finansų įstaigomis. Bus įtrauktos ir kitos tarptautinės finansų įstaigos.

3.2. Tvirtesnių ir įtraukesnių daugiašalių suinteresuotųjų subjektų partnerystių skatinimas

83. Tvirtesnės partnerystės yra vienas iš svarbiausių ES požiūrio į DVT įgyvendinimą aspektų. ES ir jos valstybės narės glaudžiau bendradarbiaus su visais kitais atitinkamais subjektais, kad paskatintų įgyvendinti Darbotvarkę iki 2030 m. ir sustiprintų jų demokratinės atsakomybės gebėjimus. Parlamentai ir politinės partijos, taip pat regioninės ir vietos valdžios institucijos turi kartu su nacionalinėmis Vyriausybėmis visapusiškai atlikti savo atitinkamą vaidmenį, įskaitant tikrinimo vaidmenį, ir turi aktyviai dalyvauti sprendimų priėmimo procese. Tai taip pat apima svarbų nacionalinių ir regionų parlamentų vaidmenį teisėkūros srityje, susitariant dėl biudžeto ir užtikrinant Vyriausybės atskaitomybę.
84. Už Darbotvarkės iki 2030 m. įgyvendinimą pirmiausia yra atsakingos nacionalinės Vyriausybės. ES ir jos valstybės narės šalims partnerėms vėl pabrėš, jog norint užtikrinti kuo didesnę veiksmingumą, reikia šalių politinės atsakomybės, partnerystės ir dialogo. Jos teiks paramą išsamiam ir įtraukiam planavimui besivystančiose šalyse, grindžiamam nacionalinėmis ir subnacionalinėmis vystymosi strategijomis, programomis ir biudžetais. Jos skatins atvirą Vyriausybės dialogą su visais suinteresuotaisiais subjektais sprendimų priėmimo, planavimo, įgyvendinimo ir peržiūros etapais. Šie procesai padės nacionalinėms Vyriausybėms įvertinti turimas įgyvendinimo priemones, nustatyti spragas ir pasirinkti reikiamas vystymosi ir kito tarptautinio bendradarbiavimo sritis.
85. Kai kurie iš svarbiausių tikslų bus stiprinti besivystančių šalių gebėjimus įgyvendinti Darbotvarkę iki 2030 m. vietos, regionų ir nacionalinių lygmenimis, skatinti galimybių teikiančią politinę aplinką, ypač labiausiai marginalizuotoms bendruomenėms, ir remti patirties įgijimą ir dalijimąsi žiniomis. Tuo tikslu bus padedama sutelkti ir veiksmingai panaudoti vidaus viešuosius finansus – tai pats didžiausias ir stabiliausias darnaus vystymosi finansavimo šaltinis. Taip pat bus skatinama naudoti e. valdžios sistemas, kad mokesčiai būtų renkami veiksmingai, o viešosios lėšos panaudojamos skaidriai. ES ir jos valstybės narės padės stiprinti gebėjimus kurti nacionalines stebėsenos sistemas, rinkti kokybiškus duomenis, juos skaidyti ir analizuoti, be kita ko, naudojantis skaitmeninėmis stebėsenos priemonėmis, ir užtikrinti politikos suderinamumą darnaus vystymosi labui.
86. Tai, ar bus pasiekta dauguma DVT, labai priklauso nuo aktyvaus vietos ir regionų valdžios institucijų dalyvavimo. ES ir jos valstybės narės prirėms skaidrumą, atskaitomybę ir decentralizavimo reformas, kad regionų ir vietos valdžios institucijos galėtų užtikrinti geresnę valdymą ir geresnę poveikį vystymosi srityje, taip pat kad būtų geriau šalinama nelygybė šalyse. Jos rėms procesus, kuriais žmonėms padedama veiksmingai bendrauti su vietos valdžia visais politikos planavimo ir įgyvendinimo etapais, ir stiprins savo bendradarbiavimą su vietos ir kitomis subnacionalinėmis valdžios institucijomis, be kita ko, vykdydamos decentralizuotą bendradarbiavimą.
87. Norint, kad Darbotvarkės iki 2030 m. įgyvendinimas būtų sėkmingas, taip pat reikia tvirtesnės partnerystės, ir ne vien su Vyriausybėmis. ES ir jos valstybės narės plės partnerystės ryšius su privačiuoju sektoriumi, pilietine visuomene, įskaitant profesines sąjungas ir darbdavių organizacijas, daugiašalėmis ir regioninėmis organizacijomis, akademinė bendruomene, diasporomis ir kitais atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais. Jos toliau rėms šių subjektų gebėjimų stiprinimą, kad jie galėtų visapusiškai atlikti savo vaidmenį rengiant, įgyvendinant, stebint ir vertinant darnaus vystymosi strategijas.
88. ES ir jos valstybės narės gilins partnerystes su pilietinės visuomenės organizacijomis remdamos darnų vystymąsi. Jos skatins užtikrinti pilietinės visuomenės organizacijų veiklai tinkamą erdvę ir palankias sąlygas, visapusiškai dalyvaujant visuomenei, kad pilietinės visuomenės organizacijos galėtų atlikti savo vaidmenį – būti nepriklausomomis šalininkėmis, įgyvendintojomis ir pokyčius skatinančiais veiksniais – švietimo ir sąmoningumo ugdymo vystymosi klausimais srityje ir stebėdamos valdžios institucijų veiklą bei užtikrindamos jų atskaitomybę. Jos rėms pilietinės visuomenės organizacijų įsipareigojimus siekti veiksmingo, skaidraus, atskaitingo ir į rezultatus orientuoto vystomojo bendradarbiavimo.
89. ES ir jos valstybės narės pripažįsta, kad privačiam sektoriui, kaip ilgalaikio darnaus vystymosi varikliui, tenka esminis vaidmuo, taip pat pripažįsta, kad su privačiuoju sektoriumi reikia vesti struktūrinį dialogą ir siekti bendrų vystymosi tikslų. ES ir jos valstybės narės plėtos bendradarbiavimo principu pagrįstus ir skaidrius praktinės partnerystės susitarimus, kuriuose gali dalyvauti įmonės, piliečiai ir kiti suinteresuotieji subjektai. Jos rėms darnią ir etišką verslo praktiką ir kurs paskatas privačiam sektoriui investuoti į pasaulinį darnų vystymąsi.

90. ES ir jos valstybės narės stiprins savo partnerystės ryšius su daugiašalėmis organizacijomis, įskaitant Jungtinių Tautų sistemą, Tarptautinį valiutos fondą, Pasaulio banko grupę, regioninius plėtros bankus, G 7, G 20, EBPO ir kitas regionines ir daugiašales institucijas. Jos ragins jas suderinti savo strateginį planavimą ir veiklą su Darbotvarke iki 2030 m. ir skatins tarpusavio ir koordinuojamą paramą ją įgyvendinant, visapusiškai laikantis nacionalinių darnaus vystymosi strategijų. Kad pagerėtų JT ir jos vystymosi sistemos veiksmingumas, ES ir jos valstybės narės skatins JT reformas ir sinergiją tiek būstinės, tiek šalių lygmeniu, siekdamas, kad JT sistema veiktų vieningai. ES ir jos valstybės narės skatins besivystančias šalis dalyvauti daugiašalių organizacijų valdyme.

3.3. Vystymosi partnerystės pritaikymas, kad jos atitiktų pajėgumą ir poreikius

91. Vystomasis bendradarbiavimas ir toliau bus pritaikytas konkrečioms šalims ar regionams, grindžiamas pačių partnerių poreikiais, strategijomis, prioritetais ir ištekiais. ES ir jos valstybės narės bendradarbiavimą su besivystančiomis šalimis vis labiau įvairins ir konkrečiai pritaikys. Kad būtų atsižvelgta į vis įvairesnes besivystančių šalių aplinkybes, partnerystės turėtų apimti ne tik vystomąjį bendradarbiavimą ir finansinę paramą, bet ir įvairias strategijas, politiką ir priemones.
92. Visapusiškai atsižvelgiant į atskirų valstybių narių prioritetus, ES ir jos valstybių narių vystomasis bendradarbiavimas bus nukreiptas ten, kur jis labiausiai reikalingas ir kur gali padaryti didžiausią poveikį, ypač mažiausiai išsivysčiusiose šalyse ir šalyse, kuriose yra susidariusi pažeidžiamumo situacija ir vyksta konfliktai. Šiose šalyse, daugiausia Afrikoje, gyvena reikšminga ir vis didesnė pasaulio skurstančiųjų dalis, jos turi mažiausiai galimybių pritraukti finansavimą ir joms labiausiai trūksta priemonių pasiekti DVT. Ateityje jos ir toliau bus labai priklausomos nuo tarptautinio viešojo finansavimo. Dauguma tarptautinio viešojo finansavimo lengvatinėmis sąlygomis srautų, ypač dotacijos, turėtų būti iš naujo subalansuoti, nukreipiant juos į tas šalis, kurioms jų labiausiai reikia, įskaitant šalis, kuriose yra susidariusi pažeidžiamumo situacija. ES ir jos valstybės narės atkreips dėmesį į konkrečius iššūkius, su kuriais susiduria šalys, kurios iš mažas pajamas gaunančių šalių grupės pereina į vidutines pajamas gaunančių šalių grupę.
93. ES ir jos valstybės narės vykdys vystomąjį bendradarbiavimą, ves politikos dialogą ir palaikys partnerystes su vidutines pajamas gaunančiomis šalimis darnaus vystymosi, skurdo panaikinimo, užsitęsusių migracijos krizių sprendimo ir kitų bendrų interesų klausimais. Jos pagal poreikius derins politinį, saugumo, ekonominį, mokslinį, techninį, technologinį ir finansinį bendradarbiavimą. Dialoguose viešosios politikos ir reformų klausimais bus atsižvelgiama į vidutines pajamas gaunančių šalių įvairovę, propaguojami tarpusavio interesai ir nustatomi bendri prioritetai, partnerystės sritys ir bendradarbiavimo principai. Jos remia DVT įgyvendinimą, nes DVT yra bendras ir integruotas bendradarbiavimo pagrindas, kartu sprendamos visuotinių viešųjų gėrybių ir iššūkių klausimai.
94. Daugelyje vidutines pajamas gaunančių šalių daug žmonių vis dar gyvena skurde, o nelygybės ir socialinės atskirties lygis jose dažnai yra labai aukštas. Vienas iš svarbiausių aspektų bendradarbiaujant su vidutines pajamas gaunančiomis šalimis bus užtikrinti, kad nė vienas nebūtų paliktas nuošalyje, kovojant su skurdu ir šalinant formalias bei neformalias kliūtis socialinei įtraukčiai naudojantis teisingo gerovės kūrimo ir turto perskirstymo priemonėmis. ES ir jos valstybės narės taip pat atsižvelgs į poreikį paspartinti ir remti tvarių vartojimo ir gamybos modelių skatinimą, atliekų kiekio mažinimą, atsakingą cheminių medžiagų tvarkymą ir efektyvų išteklių naudojimą. ES ir jos valstybės narės dalyvis ekspertinėmis žiniomis ir sudarys palankesnes sąlygas technologijų perdavimui ir keitimuisi gerosios praktikos pavyzdžiais, be kita ko, sukurdamas labai mažoms, mažosioms ir vidutinėms įmonėms skirtas verslo platformas, kad paskatintų atsakingas investicijas ir fiskalinę reformą, kurios būtų palankios atsinaujinančiųjų išteklių energijos naudojimui, tausiam gamtos išteklių valdymui ir gero valdymo, teisinės valstybės ir žmogaus teisių propagavimui.
95. ES ir jos valstybės narės taip pat plėtos novatoriškus santykius su labiau pažengusiomis besivystančiomis šalimis, įskaitant finansinį bendradarbiavimą ir kitas sritis, kadangi šioms šalims reikia mažiau paramos lengvatinėmis sąlygomis arba nereikia tokios paramos. Šios šalys yra labai svarbios įgyvendinant Darbotvarkę iki 2030 m., nes jų kaip stipriausios ekonomikos šalių poveikis visuotinėms viešosioms gėrybėms ir iššūkiams, įskaitant klimato kaitą, yra vis reikšmingesnis.

Novatoriški santykiai su labiau pažengusiomis besivystančiomis šalimis

Labiau pažengusios besivystančios šalys daro svarbų poveikį ir įtaką savo regionuose, be kita ko, kaip regioninio stabilumo šaltiniai. Jų bendradarbiavimas su kitomis besivystančiomis šalimis sparčiai plečiasi ir yra svarbi viso tarptautinio bendradarbiavimo dalis.

ES ir jos valstybės narės plėtos naujus partnerystės ryšius su labiau pažengusiomis besivystančiomis šalimis, kad paskatintų įgyvendinti Darbotvarkę iki 2030 m., vykdydamos daugiau sričių apimančią bendradarbiavimą. Šių partnerystės santykių pagrindas – dialogas viešosios politikos ir reformų klausimais. Politikos dialoguose bus propaguojami bendri interesai ir nustatomi DVT įgyvendinimo bendri prioritetai, partnerystės ir bendradarbiavimo principai, taip nustatant bendrą ir integruotą bendradarbiavimo sistemą. Šiais naujais partnerystės ryšiais bus skatinama keistis geriausios praktikos pavyzdžiais, teikti techninę pagalbą ir dalytis žiniomis. Be to, ES ir jos valstybės narės bendradarbiaus su šiomis šalimis, kad paskatintų Pietų šalių tarpusavio bendradarbiavimą ir trišalį bendradarbiavimą, atitinkantį vystymosi veiksmingumo principus.

96. Su visomis besivystančiomis šalimis susijusiuose regioniniuose susitarimuose, programose, strategijose, partnerystėse ir politikoje bus vadovaujama Konsensu ir jie bus grindžiami bendrais tikslais, principais ir vertybėmis. Jais bus skatinamas Darbotvarkės iki 2030 m. įgyvendinimas regioniniu lygmeniu su šalimis partnerėmis, be kita ko, Afrikos, Karibų jūros ir Ramiojo vandenyno šalimis, taip pat Lotynų Amerikos ir Azijos šalimis.
97. Konsensu taip pat bus vadovaujama ES vykdant veiksmus besivystančiose kaimyninių regionų šalyse, užtikrinant darną ir nuoseklumą su Europos kaimynystės politika. Savo kaimynystėje ES ir jos valstybės narės naudosis įvairiomis priemonėmis, derančiomis su kitais ES veiksmais pagal Darbotvarkę iki 2030 m.

4. METODŲ TOBULINIMAS ES POVEIKIUI DIDINTI**4.1. Visų įgyvendinimo priemonių telkimas ir veiksmingas panaudojimas**

98. Kad būtų atsižvelgta į Adis Abebos veiksmų darbotvarkėje ir Darbotvarkėje iki 2030 m. išdėstytą programą, ES ir jos valstybės narės privalo pritaikyti savo metodus, kad sutelktų ir veiksmingai panaudotų visas įgyvendinimo priemones, be kita ko, naudojantis novatoriškais finansavimo mechanizmais. Tam reikia iš naujo sutelkti dėmesį į daug galimybių teikiančių ir palankių politikos sąlygų sudarymą visais lygmenimis. Tai apima vidaus ir tarptautinių viešųjų finansų telkimą ir veiksmingą naudojimą, vidaus ir tarptautinio privačiojo sektoriaus įtraukimą, šalių partnerių gebėjimų stiprinimą, kad būtų užtikrinti pokyčiai, prekybos ir investicijų, mokslų, technologijų ir inovacijų skatinimą, taip pat migracijos kelių uždavinių sprendimą ir jos teigiamo poveikio išnaudojimą.
99. ES ir jos valstybės narės bendradarbiaus su šalimis partnerėmis, kad paskatintų patikimas politikos sąlygas Darbotvarkei iki 2030 m. įgyvendinti. Jos remis valstybių pajėgumus formuluoti ir įgyvendinti įtraukias nacionalines darnaus vystymosi politikos ir rezultatų sistemas, taip pat didinti atskaitomybę piliečiams ir geriau reaguoti į jų poreikius. Jos skatins politiką, kuria viešieji ir privatieji vystymąsi skatinantys veiksmai susiejami su sąlygomis, palankiomis integraciniam tvariam augimui ir teisingam jo paskirstymui, naudojantis nacionaliniais biudžetais. Savo vystomąjį bendradarbiavimą jos planuos taip, kad būtų stiprinamas pačių šalių pajėgumas įgyvendinti Darbotvarkę iki 2030 m. ir patenkinti savo gyventojų poreikius bei siekius.
100. ES ir jos valstybės narės daugiau dėmesio skirs tam, kad pačiose šalyse partnerėse būtų sutelkiama papildomų išteklių darniam vystymuisi užtikrinti. Tuo tikslu, be kita ko, bus skatinama telkti vidaus išteklius, skatinamos sąlygos, kuriomis būtų didinami vidaus privatieji srautai, skatinama tarptautinė prekyba, kuri yra vystymosi varomoji jėga, ir kovojama su neteisėtu kapitalo judėjimu.

Vidaus išteklių telkimas ir panaudojimas

Vidaus išteklių telkimo didinimas yra būtinas visų Vyriausybės pastangų užtikrinti integracinį augimą bei darnų vystymąsi ir panaikinti skurdą elementas. Juo padidinamas darnaus vystymosi finansavimo nuspėjamumas ir stabilumas ir sumažinama priklausomybė nuo pagalbos. Derinant vidaus išteklių telkimą su patikimu viešųjų išlaidų valdymu, daugiau viešųjų gėrybių ir paslaugų sukuriamas ten, kur jų reikia, taip stiprinant valdžios sektoriaus ir piliečių visuomenės sutartį.

ES ir jos valstybės narės skatins veiksmingą ir efektyvų išteklių telkimą ir naudojimą, be kita ko, naudodamosi tokiais iniciatyvomis kaip požiūris „daugiau surinkti ir geriau išleisti“. Jos spręs mokesčių slėpimo, mokesčių vengimo, neteisėto kapitalo judėjimo problemas, taip pat mokesčių sistemų ir socialinės apsaugos finansavimo efektyvumo, veiksmingumo ir sąžiningumo klausimus. ES ir jos valstybės narės taip pat remia Adis Abebos mokesčių iniciatyvą bei EBPO ir G 20 darbą sprendžiant mokesčių bazės erozijos ir pelno perkėlimo problemą, įskaitant ataskaitų pagal šalis teikimą ir keitimąsi informacija mokesčių klausimais, siekiant užtikrinti, kad bendrovės mokėtų jų komercinę veiklą bei pelną atitinkančius mokesčius. Jos remia besivystančių šalių dalyvavimą pasauliniame mokesčių valdyme ir atitinkamose tarptautinėse diskusijose bei standartų nustatymo procesuose, be kita ko, Pasauliniame skaidrumo ir keitimosi informacija mokesčių tikslais forume ir G 20 bei EBPO diskusijose. Jos įsipareigoja siekti, kad jų mokesčių politika derėtų su jos poveikiu besivystančioms šalims.

101. Darbotvarkei iki 2030 m. įgyvendinti visose šalyse itin svarbūs vidaus viešieji finansai. ES ir jos valstybės narės intensyvins paramą besivystančių šalių pastangoms stiprinti pajamų telkimą, skolos ir viešųjų išlaidų valdymą, plėtoti mokesčių sistemas, didinti viešųjų išlaidų efektyvumą ir veiksmingumą ir palaipsniui panaikinti aplinkai kenksmingas subsidijas iškastiniam kurui. Oficialiai paramai vystymuisi ir toliau tenka svarbus vaidmuo papildant šalių – ypač neturtingiausių ir pažeidžiamiausių – pastangas sutelkti savo pačių išteklius. Remdamos makroekonominės ir fiskalinio stabilumo programas, patikimą sektorių politiką ir reformas, visapusiškas metines ir vidutinio laikotarpio biudžeto programas ir patikimo viešojo finansų valdymo sistemas, įskaitant skaidrius ir tvarius viešuosius pirkimus, ES ir jos valstybės narės gali padėti padidinti viešųjų investicijų veiksmingumą šalyse partnerėse.
102. ES ir jos valstybės narės dosniai remia vystomąjį bendradarbiavimą: pastaraisiais metais jos suteikė daugiau nei pusę visame pasaulyje skiriamos OPV. Bendrai paėmus visas besivystančias šalis, OPV yra kiekybiniu požiūriu nedidelė, tačiau ji yra vienas iš pagrindinių finansavimo šaltinių neturtingiausios ir mažiausiai išsivysčiusios šalims, kuriose trūksta vidaus gebėjimų pritraukti finansavimą iš kitų šaltinių. OPV taip pat gali padėti pritraukti kitų įgyvendinimo priemonių, visų pirma viešojo sektoriaus vidaus finansavimą ir privačiojo sektoriaus investicijas, taip pat mokslo, technologijų ir inovacijų srities priemonių.
103. ES yra kolektyviai įsipareigojusi Darbotvarkės iki 2030 m. įgyvendinimo laikotarpiu OPV skirti 0,7 % bendrųjų nacionalinių pajamų (BNPj). Kad ištekliai būtų skiriami tam, kam jų labiausiai reikia, ypač mažiausiai išsivysčiusioms šalims, nestabilioms ir konfliktų apimtoms šalims, ES taip pat įsipareigoja kolektyviai pasiekti trumpalaikį tikslą mažiausiai išsivysčiusioms šalims teikti 0,15–0,20 % OPV/BNPj, o Darbotvarkės iki 2030 m. įgyvendinimo laikotarpiu pasiekti tikslą mažiausiai išsivysčiusioms šalims skirti 0,20 % OPV/BNPj. ES ir jos valstybės narės taip pat pripažįsta, kad Afrikos besivystančios šalys susiduria su ypatingais iššūkiais. Šiuo požiūriu ES pabrėžia, kad svarbu skirti OPV šiam žemynui visapusiškai atsižvelgiant į atskirų valstybių narių prioritetus paramos vystymuisi srityje. ES ir jos valstybės narės dar kartą patvirtina savo individualius ir kolektyvinius įsipareigojimus dėl OPV ir imsis realistiškų patikrinamų veiksmų, kad šiuos įsipareigojimus įgyvendintų. Jos toliu stebės pažangą ir kasmet teiks ataskaitas, kad būtų užtikrintas skaidrumas ir viešojo atskaitomybė.
104. ES ir jos valstybės narės, prisidedamos prie pasaulinių pastangų, toliau palaipsniui didins kovai su klimato kaita telkiamą finansavimą, visų pirma teikdamos tvirtą paramą klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie klimato kaitos veiksams besivystančiose šalyse, laikydamosi įsipareigojimų pagal JT Bendrąją klimato kaitos konvenciją ir Paryžiaus susitarimą. Jos pripažįsta, kad reikia intensyvinti darbą prisitaikymo prie klimato kaitos bei visuotinio atšilimo apribojimo klausimais ir didinti finansavimą šioms sritims, be kita ko, vykdamas išorės ir vystomojo bendradarbiavimo politiką. Jos stengsis stiprinti ir didinti vystomojo bendradarbiavimo programų papildomą naudą klimato srityje. ES ir jos valstybės narės yra įsipareigojusios sutelkti savo dalį siekiant išsivysčiusių šalių tikslo iki

2020 m. kasmet ir iki 2025 m. bendrai sutelkti 100 mlrd. USD klimato kaitos švelninimui ir prisitaikymui prie jos iš įvairių šaltinių, naudojantis įvairiomis priemonėmis ir įvairiais kanalais. ES ir jos valstybės narės tęs politinį dialogą, kad kiti teikėjai padidintų savo įsipareigojimus.

105. ES ir jos valstybės narės toliau užtikrins, kad OPV būtų naudojama tikslingai ir strategiškai, užtikrinant darną su kitomis įgyvendinimo priemonėmis iš visų šaltinių. Todėl ES bendradarbiaus vykdant iniciatyvas, kuriomis siekiama geriau įvertinti visą vystymosi finansavimui skirtų priemonių spektrą, pavyzdžiui, dėl EBPO siūlomo bendros oficialios paramos darniam vystymuisi statistinio mato.
106. Vykdant vystomąjį bendradarbiavimą šalys partnerės bus remiamos, kad galėtų užsitikrinti integracinį augimą dalyvaudamos pasaulio prekyboje, taip pat bus didinamas ES prekybos politikos įnašas siekiant darnaus vystymosi. Vystomasis bendradarbiavimas padės didinti įtrauktį ir stiprinti prekybos susitarimų prekybos ir darnaus vystymosi skyrių įgyvendinimą, suteikti pažeidžiamoms šalims daugiau lengvatinės prieigos prie ES rinkos galimybių ir remti sąžiningą bei etišką prekybą, taip pat plėtoti politiką, kuria būtų užtikrinamas atsakingas tiekimo grandinių valdymas. Tai apima paramą įgyvendinant ekonominės partnerystės susitarimus ir laisvosios prekybos susitarimus su besivystančiomis šalimis, taip pat vienašales lengvatas, pavyzdžiui, galimybę be muitų ir kvotų patekti į ES rinką, suteikiamą mažiausiai išsivysčiusioms šalims pagal programą „Viskas, išskyrus ginklus“. Geriau koordinuodama pagalbą ir bendradarbiavimo programas šiose srityse ES galės pasinaudoti galimybėmis propaguoti šią ES prekybos partneriams skirtą vertybėmis grindžiamą darbotvarkę ir tuo tikslu užmegzti glaudesnius prekybos ryšius.
107. ES ir jos valstybės narės skatins taikyti kitas įgyvendinimo priemones, įskaitant mokslo, technologijų ir inovacijų srities priemones. Jos stengsis, kad mokslo, technologijų ir inovacijų srityse būtų kuo daugiau galimybių ieškoti pasaulinių problemų naujų sprendimų, atsižvelgdamos į technologijoms skirtą palankesnių sąlygų sudarymo mechanizmo, mažiausiai išsivysčiusioms šalims skirtą technologijų banko ir kitų atitinkamų organizacijų veiklą. Jos toliau investuos į mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą, vykdomus besivystančiose šalyse arba joms skirtus, be kita ko, kad būtų stiprinamos nacionalinės inovacijų sistemos. Jos stengsis užtikrinti kuo didesnę kiekybiškai įvertinamą indėlį į pažangą siekiant DVT, laikydamosi atsakingų mokslinių tyrimų ir inovacijų metodo, įskaitant, viešosiomis lėšomis finansuojamų projektų atveju, atvirą prieigą prie mokslinių tyrimų rezultatų ir duomenų, ir į mokslą orientuotą švietimą.

4.2. Politikos suderinamumas vystymosi labui siekiant DVT

108. Darnus vystymasis yra itin svarbus ir Sutartyse įtvirtintas ES projekto aspektas, be kita ko, ES išorės veiksmų srityje. ES ir jos valstybės narės yra įsipareigojusios užtikrinti dabarties poreikius atitinkantį vystymąsi nepakenkiant ateities kartų gebėjimui patenkinti savo pačių poreikius. Norint užtikrinti politikos suderinamumą darnaus vystymosi labui, įtvirtintą Darbotvarkėje iki 2030 m., reikia atsižvelgti į visų sričių politikos poveikį darniam vystymuisi visais lygmenimis: nacionaliniu, ES vidaus, kitų šalių vidaus ir pasaulio lygmeniu.
109. ES ir jos valstybės narės dar kartą patvirtina savo įsipareigojimą užtikrinti politikos suderinamumą vystymosi labui, o tam reikia atsižvelgti į vystomojo bendradarbiavimo tikslus tose politikos srityse, kuriose gali būti daromas poveikis besivystančioms šalims. Tai yra esminis strategijos, kuria siekiama DVT, elementas ir svarbus indėlis siekiant platesnio tikslo – politikos suderinamumo darnaus vystymosi labui. Darbotvarkė iki 2030 m. suteikia ES ir jos valstybėms narėms naują impulsą formuoti ir įgyvendinti viena kitą stiprinančią įvairių sričių politiką.
110. Konsensu bus remiamasi taikant politikos suderinamumo vystymosi labui principą visose politikos srityse ir visose Darbotvarkės iki 2030 m. srityse, ieškant sinergijos, visų pirma prekybos, finansų, aplinkos apsaugos, kovos su klimato kaita, apsirūpinimo maistu saugumo, migracijos ir saugumo srityse. Ypač daug dėmesio bus skiriama kovai su neteisėtu kapitalo judėjimu ir mokesčių vengimu, taip pat prekybos ir atsakingų investicijų skatinimui.
111. Naujos visuotinės darnaus vystymosi programos įgyvendinimas vystomojo bendradarbiavimo srityje yra visų suinteresuotųjų subjektų bendros atsakomybės klausimas. Darniam vystymuisi užtikrinti reikia holistinio ir įvairių sektorių apimančio politikos požiūrio, ir galiausiai tai yra valdymo klausimas, kuris turi būti sprendžiamas palaikant partnerystės ryšius su visais suinteresuotaisiais subjektais ir visais lygmenimis. Todėl ES ir jos valstybės narės propaguos veiksmų visais valdžios lygmenimis principą ir užtikrins politinę priežiūrą bei koordinavimą visais DVT įgyvendinimo lygmenimis. Norėdamos geriau remti politikos formavimą ir sprendimų priėmimą, jos užtikrins, kad būtų surinkti duomenys apie politikos poveikį besivystančioms šalims, tuo tikslu rengdamos konsultacijas, įtraukdamos suinteresuotuosius subjektus ir atlikdamos svarbių politikos iniciatyvų *ex ante* poveikio vertinimus ir *ex*

post vertinimus. Nuoseklaus požiūrio laikymosi pridėtinės vertės pavyzdys – jau vykdomi ES veiksmų kuriant tvarias pasaulines tiekimo grandines, pavyzdžiui, medienos ir drabužių sektoriuose. Kai tai aktualu, politikos iniciatyvose reikėtų nurodyti, kaip jomis prisidedama prie besivystančių šalių darnaus vystymosi. Tai taip pat padeda tobulinti ES ir jos valstybių narių vykdomą politikos suderinamumo vystymosi labai stebėseną ir ataskaitų teikimą.

112. Atsižvelgdamos į Darbotvarkės iki 2030 m. visuotinumą, ES ir jos valstybės narės taip pat ragins kitas šalis vertinti savo pačių politikos poveikį DVT įgyvendinimui, taip pat ir besivystančiose šalyse. Be to, ES ir jos valstybės narės stiprins savo dialogą su šalimis partnerėmis politikos suderinamumo klausimais ir remis šalis partneres joms stengiantis sukurti politikos suderinamumą darnaus vystymosi labai įgalinančias sistemas. Jos imsis vadovaujamojo vaidmens propaguodamos politikos suderinamumą tarptautiniuose forumuose, pavyzdžiui, JT ir G 20; tai yra dalis jų bendros paramos Darbotvarkei iki 2030 m., kuri teikiama vykdant išorės veiksmus.

4.3. Vystymosi veiksmingumas

113. ES ir jos valstybės narės dar kartą patvirtina savo įsipareigojimą taikyti 2011 m. Busane nustatytus ir 2016 m. Nairobio aukšto lygio forumo atnaujintus pagrindinius vystymosi veiksmingumo principus. Jos įsipareigoja dar daugiau dėmesio skirti rezultatams, didinti skaidrumą ir tarpusavio atskaitomybę, didinti šalių atsakomybę ir skatinti įtraukias vystymosi partnerystes. Jos pripažįsta, kad visi vystymuisi skiriami ištekliai ir visi partneriai turi veikti drauge ir veiksmingai, kad būtų užtikrinti tvarūs rezultatai ir nė vienas nebūtų paliktas nuošalyje. ES ir jos valstybės narės vykdys šį darbą visose srityse, be kita ko, naudodamosi visuotine veiksmingo vystomojo bendradarbiavimo partneryste. Jų vystomasis bendradarbiavimas bus vykdomas glaudžiai bendradarbiaujant su kitais partneriais ir užtikrinant visapusišką skaidrumą Europos piliečiams ir besivystančioms šalims.
114. Vystymosi veiksmingumo principai taikomi visų formų vystomajam bendradarbiavimui. Tai apima tarptautinius viešuosius finansus, pavyzdžiui, OPV, pietinių valstybių tarpusavio bendradarbiavimą ir trišalį bendradarbiavimą, lengvatines ir nelengvatines paskolas ir pilietinės visuomenės subjektų, privačiojo sektoriaus ir filantropinių fondų veiklą. ES ir jos valstybės narės tikisi, kad šiuos principus, pritaikę pagal konkrečias savo aplinkybes, į savo veiklą įtrauks visi vystymosi partneriai.
115. ES ir jos valstybės narės toliau remis skaidrumo principą, kuris turėtų būti laipsniškai pradėtas taikyti visiems vystymosi ištekliams. Jos kurs priemones, kuriomis galėtų veiksmingiau pristatyti vystomojo bendradarbiavimo duomenis ir jais naudotis. Jos padės šalims partnerėms susieti vystymosi išteklius su rezultatais, glaudžiau susiejant planavimo ir biudžeto sudarymo procesus, kad būtų patobulinti atskaitomybės procesai ir standartai.
116. Be to, ES ir jos valstybės narės toliau skatins ir stebės šalių sistemų naudojimą visomis paramos teikimo sąlygomis, kai tai leidžia kokybė, taip pat ir vietos lygmeniu, siekiant padėti didinti institucijų demokratinę atsakomybę ir efektyvumą nacionaliniu ir subnacionaliniu lygmeniu. Jos drauge vertins šalių partnerių sistemų veiksmingumą, kad būtų užtikrintas informacija grindžiamo ir koordinuoto požiūrio laikymasis. ES ir jos valstybės narės sparčiau dės pastangas atsieti pagalbą ir ragins visus vystomojo bendradarbiavimo teikėjus, įskaitant besiformuojančios rinkos ekonomikos šalis, sekti jų pavyzdžiu. Jų tikslas yra patobulinti pagalbos atsiejimo apibrėžtį siekiant užtikrinti, kad visi tarptautiniai finansų teikėjai, įskaitant besiformuojančios rinkos ekonomikos vystymosi partneres, taip pat atsietų savo pagalbą abipusiškumo pagrindu.

5. SU MŪSŲ ĮSIPAREIGOJIMAI SUSIJĘ TOLESNI VEIKSMAI

117. ES ir jos valstybės narės yra visapusiškai įsipareigojusios vystomojo bendradarbiavimo srityje Darbotvarkės iki 2030 m. įgyvendinimo tikslais taikyti visapusišką, skaidrią ir atskaitingą stebėsenos ir peržiūros sistemą. Tai apima atskaitomybę ES piliečiams, be kita ko, per Europos Parlamentą ir nacionalinius parlamentus.
118. ES ir jos valstybės narės laipsniškai pritaikys savo vystomojo bendradarbiavimo srities ataskaitų teikimo sistemas, kad jos nuosekliai derėtų su Darbotvarkės iki 2030 m. tolesniais susijusiais procesais ir rodikliais. Jos gerins duomenų apie savo vykdomą vystomojo bendradarbiavimo veiklą visose Darbotvarkės iki 2030 m. srityse kokybę ir prieinamumą. Jos stengsis užtikrinti, kad ataskaitų teikimas taptų vis labiau palyginamas ir nuosekliai derėtų su ataskaitų apie kitus tarptautinius įsipareigojimus teikimu.

119. ES ir jos valstybės narės integruos Darbotvarkę iki 2030 m. ir remis DVT rodiklių naudojimą vystymosi rezultatams šalies lygmeniu įvertinti. Visų pirma DVT rodikliai gali paskatinti laikytis bendros ES į rezultatus orientuotos metodikos ir palengvinti jos taikymą; pagal tokią metodiką šalių partnerių lygmeniu būtų teikiami suderinti rezultatai, įskaitant šalies partnerės lygmens rezultatų sistemas (jei jų yra).
 120. ES ir jos valstybės narės parengs bendrą suvestinę su Konsensu dėl vystymosi susijusių ataskaitą, kurioje nurodys ir savo veiksmų, kuriais prisidėta prie Darbotvarkės iki 2030 m. įgyvendinimo besivystančiose šalyse, poveikį, taip padėdamos ES parengti ataskaitą JT aukšto lygio politiniam forumui, kuris šaukiamas kas ketverius metus valstybių vadovų lygmeniu. Rengiant šią ataskaitą bus naudojamos ir remiamasi kitomis atitinkamomis ES ataskaitomis, įskaitant ataskaitas apie rezultatus, OPV, atskaitomybę už vystymosi finansavimą, politikos suderinamumą vystymosi labui ir DVT įgyvendinimo stebėsenos ES lygmeniu ataskaitas.
 121. ES ir jos valstybės narės stiprins besivystančių šalių statistinius gebėjimus, be kita ko, stiprindamos gebėjimus rengti ir analizuoti duomenis, kuriais remiamasi formuojant politiką ir priimant sprendimus. Jei įmanoma, šie duomenys turėtų būti skirstomi pagal pajamas, lytį, amžių ir kitus veiksnius, taip pat suteikti informacijos apie marginalizuotas, pažeidžiamas ir sunkiai pasiekiamas grupes, įtraukų valdymą ir kitus klausimus, laikantis teisėmis grindžiamo ES požiūrio. Tai taip pat apims investicijas į subnacionalinio, nacionalinio ir regioninio lygmens statistikos institucijų stiprinimą ir naujų technologijų bei duomenų šaltinių naudojimą. ES ir jos valstybės narės skatins šalis partneres stebinti DVT įgyvendinimą atsižvelgti į marginalizuotų bendruomenių nuomonę ir skatinti taikyti konkrečius tam skirtus mechanizmus.
 122. Be to, švietimas ir sąmoningumo ugdymas vystymosi klausimais gali atlikti svarbų vaidmenį didinant visuomenės įsitraukimą ir sprendžiant DVT klausimus nacionaliniu ir pasaulio lygmeniu, tokiu būdu prisidedant prie visuotinio pilietiškumo.
 123. Ne vėliau kaip 2024 m. bus atliktas šio Konsensuso įgyvendinimo laikotarpio vidurio vertinimas. Jame bus apžvelgta, kaip Konsensusas buvo taikomas ir kas pagal jį pasiekta remiant Darbotvarkės iki 2030 m. įgyvendinimą. ES ir jos valstybės narės sistemingai tikrins pažangą ir koreguos savo veiksmus stengdamosi užtikrinti, kad jų vystomuoju bendradarbiavimu, įskaitant jo sąsajas su susijusiomis politikos sritimis, toliau būtų remiamas Darbotvarkės iki 2030 m. įgyvendinimas besivystančiose šalyse.
-